

Examining the ineffectiveness of the government's approach in policymaking in the field of foreign investment in Iran; Analysis in the framework of Markovian equilibria

Fazelian, R.¹

Type of Article: **Research**

10.22126/pse.2024.10398.1111

Received: 09 March 2024; Accepted: 20 June 2024

P.P: 441-474

Abstract

In economic literature, capital accumulation and foreign investment are always considered as essential factors in creating economic growth and development. The most important advancement of this study is to provide a framework for understanding the causes of ineffectiveness of the government's approach in facing the issue of foreign investment in Iran. In fact, understanding how the actors involved in the investment issue are motivated and how they interact in order to form cooperative behaviors can help to understand the reasons for the ineffectiveness of the government's approach in the field of foreign investment. For this purpose, in the present study, the interaction of the players involved in the foreign investment issue has been analyzed in the framework of Markovian equilibria. The results of the present study show that the socio-economic position of the people and the degree of credibility of the government's policies have an effect on how they interact with other actors (investors and the government). So, the higher the people's understanding of existing inequality (class gap) or the lower the credibility of the government's promises, the higher the probability of non-cooperative behavior from the people. Therefore, it is suggested that the government should pay special attention to the interests of actors in the field of action and how to motivate them in order to form cooperative behaviors when formulating policy programs. Also, considering that the interaction of the players involved in the issue of foreign investment has an impact on policy outcomes, therefore, when making policies, it is better for the government to avoid applying a top-down approach, which mostly ignores the interests of the players. The findings of this study can help to improve the government's approach to the issue of foreign investment and in this way, provide the grounds for attracting and promoting more investment.

Keywords: Markov equilibrium, foreign investment, Bellman equations.

JEL Classification: F23, C73, Q38.

1. Ph.D in Economics, Faculty of Administrative Sciences and Economics, University of Isfahan, Isfahan, Iran.

Email: a.fazelian67@yahoo.com

Citations: Fazelian, R. (2024). "Examining the ineffectiveness of the government's approach in policymaking in the field of foreign investment in Iran; Analysis in the framework of Markovian equilibria". *Public Sector Economics Studies*, 3 (9), 441-474.

Homepage of this Article: https://pse.razi.ac.ir/article_3114.html?lang=en

1. Introduction

During the last few decades, developing countries have made great efforts to attract foreign investment. These countries need high capital inflows to accelerate economic growth. The economic growth of these countries is influenced by factors such as infrastructure, the level of existing technology, the development of export markets and the growth rate of employment. Since foreign investment can lead to capital accumulation, increase in employment and transfer of technology and management knowledge, therefore, the mentioned countries are seriously trying to attract foreign investment (Kumari & Sharma, 2017; Ashurov et al, 2020). Nevertheless, the review of the existing literature shows that almost none of the studies pay attention to the government's approach, preferences and profit patterns of the players involved in the issue of foreign investment, which can lead to important mistakes in the field of politics. In fact, understanding how the players involved in the problem interact and how it affects policy outcomes is an important issue that has been neglected in the existing literature. This article tries to fill the mentioned gap. For this purpose, the interaction of actors involved in the problem (government, foreign investors and people) has been analyzed using the framework of Markovian equilibria.

2. Theoretical Framework

In economic literature, capital accumulation and investment are always considered as essential factors in creating economic growth and development, so that in many theories of economic development, investment is mentioned as a driver of economic growth (Sidnoorani et al, 2019). Various factors such as gross domestic product (Cahyono, 2013), institutional quality and political stability, degree of trade openness (Asiedu, 2013; Ojeng et al, 2015), tax policies, market size, access resources and cheap labor affect the attraction of foreign investment. Among the various factors influencing investors' decision-making, institutional factors are very important; Because they create the motivation of the actors present in the field of action and affect the amount of investment (Okara, 2022). Good governance focuses on the fact that all stakeholders and actors involved in the issue should be involved in the process of policy making and effective implementation of policies.

3. Methodology

This research is based on the analysis of the behavior of the players involved in the problem of foreign investment in the framework of Markovian equilibria. It should be noted that in this study, in order to analyze the behavior of the players in the field of action and formulate their behavior, the studies of Acemoglu and Robinson (2006),

Acemoglu (2003) and Olson (1965) were used. The income of the government in case of providing people's interests is equal to: $V^G = Y^G - PB$ where Y^G is the government's income and PB is the benefits considered for the people by the government to prevent them from threatening. On the other hand, if the government is indifferent to this issue, the government's income is equal to $V^G = Y^G - \Omega Y^- - NF$, where ΩY^- is part of the lost resources due to threats from the people, and NF is the amount of benefit that could be given to the government if the investment is made (actually equivalent to the opportunity cost of not making the investment). When the government chooses between paying attention to the people's demands and being indifferent to satisfying the people's demands, the government compares the amount of PB with the sum of $(\Omega Y^- + NF)$.

If $PB < \Omega Y^- + NF$, the government provides benefits.

If $PB > \Omega Y^- + NF$, the government does not pay attention to providing the interests of the people.

The government's ability to prevent people from threatening and dissuade them depends on how the benefits obtained by the people in the state of threat and non-threat. At this point of decision-making, if the government promises to fulfill the people's demands, in the next stage it is the people who must decide whether to threaten or cooperate with other actors.

If $V_{\text{(after PB)}}^P > V_{\text{(after threat)}}^P$, that is, people's reward after providing benefits by the government is more than people's reward after threatening, not threatening will be an attractive option for people. That is, the relationship (3) holds true:

$$Y^P + m[(Y^- - Y^P) - \Omega Y^-] > (Y^- - \Omega Y^-) / n^p \quad (3)$$

If m is relatively large and θ is small, people may not have a strong desire to threaten; That is, $\Omega \geq \theta$. For the purpose of more detailed analysis, if a threshold level is defined for the threat cost and denoted by the symbol Ω^* , according to statement (1):

If $\Omega \geq \Omega^*$, the government can prevent the threat to the people by providing benefits.

If $\theta \leq \Omega$, the people do not consider the threat to be an appropriate measure and the government is not willing to provide the interests of the people.

4. Discussion

Taking into account the way actors interact and act in the field of action, it is possible to analyze the optimal actions of the players. In the field of policy-making, the government should pay basic attention to the demands and interests of the players involved in the issue, and by identifying and understanding how the players are motivated and including such issues in the policy agenda, adopt an optimal approach

and avoid from the top-down approach that Following that, the demands and interests of actors in the field of action are ignored and avoided. Also, strengthen the credibility aspect of policies and adhere to the promises made in the future.

5. Conclusion and Suggestions

Based on the literature of institutionalism, the appropriate approach of governments can influence the decision-making process of investors by shaping market expectations. In fact, understanding how the players involved in the problem interact and how it affects policy outcomes is an important issue that should be considered by policymakers. For this purpose, the present study seeks to understand the mentioned mechanism by using the framework of Markovian equilibria and analyzing the interaction of the actors involved in the problem. The findings of the present research indicate that the socio-economic status of individuals and the credibility of government policies influence the interaction of the factors involved in the problem.

The findings of the present study lead to important policy suggestions. It is better for the government to pay attention to the fact that the interaction of the players involved in the issue of foreign investment has an impact on policy outcomes, and therefore, it should pay basic attention to the demands and interests of the players involved in the issue and by identifying and understanding how to motivate them, becoming players and including such issues in political agendas, adopt an optimal approach and avoid the top-down approach that ignores the demands and interests of actors in the field of action. For example, the government can use local people in order to provide the necessary labor force in investment projects. With this action, people consider themselves partners in the benefits of investment, and therefore their motivation to cooperate is strengthened. It is also suggested that the government should strengthen the credibility aspect of policies and stick to the promises it makes in the future.

6. Ethical Considerations

6.1. Authors' contribution

Supervision: R.F. Conceptualization, methodology, validation, formal analysis, resources, writing-original draft preparation, writing-review and editing.

6.2. Funding

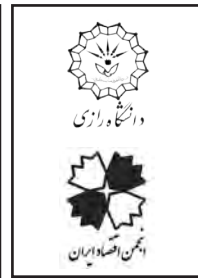
This research received no external funding.

6.3. Conflict of interest

The authors declare no conflict of interest.

6.4. Acknowledgments

Not applicable.

بررسی ناکارآمدی رویکرد دولت در سیاست‌گذاری در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی در کشور ایران؛ تحلیل در چارچوب تعادل‌های مارکوفی

رضا فاضلیان^۱

نوع مقاله: پژوهشی

10.22126/pse.2024.10398.1111

تاریخ دریافت: ۱۴۰۲/۱۲/۱۹؛ تاریخ پذیرش: ۱۴۰۳/۰۳/۳۱

صص: ۴۴۱-۴۷۴

چکیده

در ادبیات اقتصادی، انباشت سرمایه و سرمایه‌گذاری خارجی همواره به عنوان عواملی اساسی در ایجاد رشد و توسعه اقتصادی محسوب می‌شوند. مهم‌ترین پیشبرد این مطالعه ارائه چارچوبی برای فهم علل ناکارآمد بودن رویکرد دولت در مواجهه با مسئله سرمایه‌گذاری خارجی در کشور ایران است. در واقع، فهم نحوه‌انگیزه‌مند شدن بازیگران دخیل در مسئله سرمایه‌گذاری و چگونگی تعامل آن‌ها در راستای شکل‌گیری رفتارهای همکارانه می‌تواند به درک علل ناکارآمد بودن رویکرد دولت در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی کمک نماید. به این منظور در مطالعه حاضر، در چارچوب تعادل‌های مارکوفی، نحوه تعامل بازیکنان دخیل در مسئله سرمایه‌گذاری خارجی تجزیه و تحلیل شده است. نتایج نشان می‌دهد که جایگاه اقتصادی-اجتماعی مردم و میزان باورپذیری سیاست‌های دولت بر نحوه تعامل آن‌ها با دیگر بازیگران (سرمایه‌گذار و دولت) تأثیرگذار است. به طوری که هرچه درک مردم از نابرابری موجود یا شکاف طبقاتی بالا باشد و یا باورپذیری وعده‌های دولت پایین باشد، احتمال وقوع رفتارهای غیرهمکارانه از سمت مردم بیشتر است. از این رو پیشنهاد می‌شود دولت هنگام تدوین برنامه‌های سیاستی به منافع بازیگران عرصه کنش و نحوه‌انگیزه‌مند شدن آن‌ها به منظور شکل‌گیری رفتارهای همکارانه توجه ویژه‌ای داشته باشد. همچنین با توجه به اینکه نحوه تعامل بازیکنان دخیل در مسئله سرمایه‌گذاری خارجی بر برابندهای سیاستی تأثیرگذار است، لذا دولت هنگام سیاست‌گذاری بهتر است از اعمال رویکرد بالا-پایین که به دنبال آن عمدتاً منافع بازیگران نادیده گرفته می‌شود اجتناب کند. یافته‌های این مطالعه می‌تواند به اصلاح رویکرد دولت به مسئله سرمایه‌گذاری خارجی کمک کند و از این مسیر زمینه‌های جذب و رونق بیشتر سرمایه‌گذاری را مهیا سازد.

واژه‌های کلیدی: تعادل مارکوف، سرمایه‌گذاری خارجی، معادلات بلمن.

طبقه‌بندی JEL: F23، C73، Q38.

۱. دانش‌آموخته دکتری اقتصاد، دانشکده علوم اداری و اقتصاد، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

Email: a.fazelian67@yahoo.com

۱. مقدمه

کشورهای در حال توسعه طی چند دهه اخیر تلاش فراوانی برای جذب سرمایه‌گذاری خارجی کرده‌اند. این کشورها نیاز به جریان سرمایه ورودی بالایی برای شتاب بخشیدن به رشد اقتصادی دارند. رشد اقتصادی این کشورها تحت تأثیر عواملی از قبیل زیرساخت‌ها، سطح فناوری موجود، توسعه بازارهای صادراتی و نرخ رشد اشتغال است. از آنجایی که سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند باعث انباشت سرمایه، افزایش اشتغال و انتقال فناوری و دانش مدیریتی شود، لذا کشورهای مذکور به‌طور جدی در راستای جذب سرمایه‌گذاری خارجی تلاش می‌کنند (Kumari & Sharma, 2017; Ashurov et al, 2020). وجود چینی مزایایی کشورها را بر آن داشته تا به قوانین و سیاست‌های معطوف به امر سرمایه‌گذاری خارجی بیشتر توجه کنند (Blomestron & Koko, 2003). سرمایه‌گذاری خارجی تحت تأثیر عوامل متعددی مانند امنیت، زیرساخت‌ها، روابط دوستانه بین کشورها، ثبات سیاسی، موقعیت جغرافیایی مناسب، باز بودن تجاری، سرمایه انسانی، نرخ ارز، نرخ تورم، محیط کسب‌وکار، فضای سرمایه‌گذاری و عوامل فرهنگی و اجتماعی است. همچنین سرمایه‌گذاری تحت تأثیر ریسک اقتصادی، ریسک سیاسی، ریسک نهادی و ریسک بازار کار است. مطالعات نشان می‌دهد در کشورهای در حال توسعه، از میان عوامل تأثیرگذار بر سرمایه‌گذاری خارجی، نوع رویکرد دولت، کیفیت نهادی و وجود سیاست‌ها و قوانین باکیفیت و شفاف نقش مهمی در جذب جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارند، به‌طوری که کشورهای باکیفیت نهادی پایین قادر به جذب سرمایه‌گذاری قابل ملاحظه‌ای نیستند (Kumari & Sharma, 2017). از این‌رو، دولت‌هایی که به‌دنبال جذب سرمایه‌گذاری خارجی هستند می‌توانند از طریق بهبود کیفیت سازوکارهای نهادی و اتخاذ رویکردهای مناسب در سیاست‌گذاری، جریان‌های سرمایه‌گذاری خارجی را تقویت کنند. با وجود این، بررسی ادبیات موجود نشان می‌دهد که تقریباً در هیچ‌کدام از مطالعات به رویکرد دولت، ترجیحات و الگوهای نفع‌بری بازیکنان دخیل در مسئله سرمایه‌گذاری خارجی توجه نشده که این موضوع می‌تواند به خطاهای مهمی در حوزه سیاست‌گذاری منجر شود. در واقع، فهم چگونگی تعامل بازیکنان دخیل در مسئله سرمایه‌گذاری خارجی و نحوه اثرگذاری آن بر برایندهای سیاستی موضوع مهمی است که در ادبیات موجود مورد غفلت واقع شده و مقاله حاضر درصدد رفع خلأ مذکور است. به این منظور، با استفاده از چارچوب تعادل‌های مارکوفی، نحوه تعامل بازیگران دخیل در مسئله (دولت، سرمایه‌گذار خارجی و مردم) تحلیل شده است. نوآوری پژوهش حاضر به برجسته کردن نقش رویکرد دولت در جذب سرمایه‌گذاری خارجی مربوط می‌شود. در واقع، بررسی رویکرد دولت در سیاست‌گذاری در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی نیازمند ارزیابی دقیق‌تری است و به نظر می‌رسد رویکرد فعلی دولت در مواجهه با مسئله سرمایه‌گذاری خارجی چندان کارآمد نباشد. تحقیقات گذشته نشان داده است که سرمایه‌گذاری خارجی با سیاست‌های تجاری، محیط کسب‌وکار و وضعیت خصوصی‌سازی در کشور میزبان ارتباط تنگاتنگی دارد (Ojong et al, 2015; Asongu et al, 2018). در پژوهش حاضر تلاش شده تا یک گام جلوتر رفته و به این پرسش پاسخ داده شود که چرا به‌رغم تلاش‌های فراوان دولت در راستای جذب سرمایه‌گذاری خارجی و اتخاذ سیاست‌های حمایتی از سرمایه‌گذاران،

نتایج کمتر از حد انتظار حاصل شده است؟^۱ چرا رویکرد دولت در مواجهه با مسئله مذکور چندان کارآمد نیست؟ اهمیت طرح این سؤال و پاسخ به آن چیست؟ بررسی این مسئله از این جنبه اهمیت دارد که در کشور ایران رویکرد دولت هنگام سیاست‌گذاری در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی رویکرد بالا - پایین است؛ به‌طوری که دولت بدون توجه به منافع بازیگران دخیل در مسئله، درصدد جذب سرمایه‌گذاری خارجی است.

از آنجایی که موضوع سرمایه‌گذاری جزء فعالیت‌هایی است که در بسیاری از بخش‌ها مانند کشاورزی و خدمات نیازمند تعاملات پیچیده با مردم است و چگونگی رفتار مردم و نحوه انگیزه‌مند شدن آن‌ها به‌منظور همکاری با دیگران بازیکنان عرصه کنش بر خروجی‌های سیاستی تأثیرگذار است، لذا به‌کارگیری رویکرد بالا - پایین به‌دلیل بی‌توجهی به منافع و خواسته‌های بازیکنان، عمده‌تاً شکل‌گیری رفتارهای غیرهمکارانه را به‌دنبال دارد (Andrews et al, 2017; Mondolo, 2019; فاضلیان و همکاران، ۱۴۰۱). در فرایند سیاست‌گذاری توجه به این نکته اهمیت دارد که بدون توجه به این مناسبات و پیچیدگی‌ها، سیاست‌گذاری میسر نیست (Votes et al, 2008).

در طول نیم‌قرن اخیر، در فرایند سیاست‌گذاری عمدتاً بر رویکردهای پایین - بالا و ترکیبی تأکید شده است تا رویکرد بالا - پایین. در رویکردهای پایین به بالا عرصه کنش بسیار حائز اهمیت است؛ به‌طوری که ترجیحات همه بازیگران دخیل در مسئله باید در نظر گرفته شود (Imperial, 2021). لذا دیگر نوآوری پژوهش حاضر به این نکته برمی‌گردد که مطالعات گذشته توجهی به نقش مردم در موضوع سرمایه‌گذاری خارجی نداشته‌اند (Griebeler & Wagner, 2017; Chen et al, 2020)، اما در پژوهش حاضر نحوه تعامل مردم با دیگر بازیکنان دخیل در مسئله مورد بررسی قرار گرفته است. از این‌رو، رویکرد پژوهش حاضر با رویکرد دیگر مطالعات متفاوت است. در واقع، مطالعات گذشته چندان در توضیح دادن سازوکارهای علی موجود در مسئله سرمایه‌گذاری خارجی موفق نبوده‌اند.

چارچوب مقاله در ادامه به این ترتیب است: در بخش دوم ادبیات مرتبط با بحث و در بخش سوم پیشینه پژوهش ارائه شده است. بخش چهارم به روش‌شناسی و بخش پنجم به یافته‌های پژوهش اختصاص دارد. در بخش نهایی هم نتیجه‌گیری بیان شده است.

۲. مبانی نظری

در ادبیات اقتصادی، انباشت سرمایه و سرمایه‌گذاری همواره به‌عنوان عواملی اساسی در ایجاد رشد و توسعه اقتصادی محسوب می‌شوند؛ به‌طوری که در بسیاری از نظریه‌های توسعه اقتصادی، از سرمایه‌گذاری به‌عنوان محرک رشد اقتصادی یاد می‌شود. تقریباً در اکثر کشورهای دنیا درخصوص این موضوع توافق وجود دارد که

۱. مطابق گزارش آنکتاد (۲۰۲۲) سهم ایران از میزان کل جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در جهان در سال ۲۰۲۲ معادل ۱٫۱ درصد و در سال ۲۰۲۱ معادل ۰٫۰۹ درصد بوده است.

افزایش سرمایه‌گذاری موجب کاهش فقر می‌شود و زمینه ایجاد رشد اقتصادی را فراهم می‌کند (Abdel-Latif & Schmitz, 2010). طی سال‌های اخیر کشورهای توسعه‌یافته و در حال توسعه به نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در تأمین سرمایه مورد نیاز و اثرات سرریز آن بر بهره‌وری و نوآوری پی برده‌اند. این سرریزها از ارتباط بین بنگاه‌های خارجی و شرکت‌های کشور میزبان ناشی می‌شود (تقوی و سالاری، ۱۳۹۵). در کشورهای در حال توسعه به دلیل عدم کارایی بخش دولتی هزینه‌های جاری معمولاً بالاست و لذا منابع کافی برای انجام سرمایه‌گذاری وجود ندارد. بنابراین، سرمایه‌گذاری خارجی می‌تواند در رفع این کمبود نقش بسزایی داشته باشد (سیدنورانی و سطوتی پیرایش، ۱۳۹۹).

نکته حائز اهمیت اینکه سرمایه‌گذاران بدون مطالعه وضعیت و شرایط نهادی کشور میزبان و اینکه تا چه اندازه بسترهای لازم برای فعالیت مهیا شده، اقدام به سرمایه‌گذاری نمی‌کنند. هرچه یک کشور به لحاظ نهادهای حاکم شرایط مساعدتری داشته باشد، انگیزه سرمایه‌گذاران برای فعالیت در آن کشور بیشتر خواهد بود. حکمرانی خوب یکی از مهم‌ترین مؤلفه‌های تأثیرگذار بر فرایند سرمایه‌گذاری خارجی است. در واقع، کشورهای با سیستم حکمرانی خوب توانسته‌اند سرمایه‌گذاری خارجی بیشتری جذب و با تخصیص بهتر سرمایه‌گذاری‌ها رشد اقتصادی بالاتری را تجربه کنند (همان؛ مهرآرا و اسدیان، ۱۳۸۸). اهمیت این مسئله تا حدی است که اکثر کشورهای آسیای جنوب شرقی با شدت متفاوت، تغییراتی در نحوه حکمرانی خود با هدف بهبود فضای سرمایه‌گذاری اعمال کرده‌اند (Yerrabati & Hawkes, 2016). حکمرانی خوب و تعهد دولت به اجرای سیاست‌ها می‌تواند اعتماد جامعه به دولت را افزایش دهد و باورپذیری سیاست‌ها را بیشتر کند. وقتی اعتبار سیاست‌های دولت پایین باشد احتمال دفع سرمایه‌گذاری خارجی بیشتر است (Touchton, 2023؛ سیدنورانی و سطوتی پیرایش، ۱۳۹۹؛ کمیجانی و سلاطین، ۱۳۸۹).

۲-۱. عوامل مؤثر در جذب سرمایه‌گذاری خارجی

ایجاد و تقویت محیطی جذاب برای سرمایه‌گذاران خارجی فرایند پیچیده‌ای دارد که از کشوری به کشور دیگر متفاوت است و به اندازه اقتصاد، بافت فرهنگی - اجتماعی، ثبات سیاسی، حکمرانی دولت و... بستگی دارد (Ashurov et al, 2020; Asongu et al, 2018). در این میان، عوامل مختلفی از قبیل تولید ناخالص داخلی (Cahyono, 2013)، کیفیت نهادی و ثبات سیاسی، درجه باز بودن تجاری (Asiedu, 2013; Ojong et al, 2015)، سیاست‌های مالیاتی، اندازه بازار، دسترسی به منابع و نیز نیروی کار ارزان بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی تأثیر می‌گذارند. به طور کلی این عوامل شامل نماگرهای سیاسی (نرخ مالیات، تجارت، خصوصی‌سازی و سیاست‌های اقتصاد کلان)، پویایی‌های محیط (عوامل محرک انگیزه سرمایه‌گذاران)، عوامل مرتبط با بازار (ساختار بازار و اندازه بازار)، عوامل منبع‌محور (فناوری موجود، هزینه نیروی کار و مواد خام) و پیشران‌های کارایی اقتصادی (بهره‌وری نیروی کار و هزینه ارتباطات) است (Asongu et al, 2018).

جدول ۱. دسته‌بندی عوامل مؤثر بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی

متغیرهای تعیین‌کننده	مثال
متغیرهای سیاستی	سیاست مالیاتی، سیاست تجاری، سیاست‌های خصوصی‌سازی و سیاست‌های سطح کلان
متغیرهای کسب‌وکار	مشوق‌های سرمایه‌گذاری
عوامل اقتصادی بازارمحور ^۱	اندازه بازار، ساختار بازار
عوامل اقتصادی منبع‌محور ^۲	مواد خام، هزینه نیروی کار و فناوری
عوامل اقتصادی کارایی‌محور ^۳	هزینه‌های ارتباطات و بهره‌وری نیروی کار

(منبع: آنکند، ۲۰۲۲).

در میان عوامل مختلف تأثیرگذار بر تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران، عوامل نهادی از اهمیت بسزایی برخوردارند؛ زیرا موجب شکل‌گیری انگیزه کنشگران حاضر در عرصه کنش می‌شوند و بر میزان سرمایه‌گذاری تأثیر می‌گذارند (Okara, 2022). حکمرانی خوب بر این نکته متمرکز است که در فرایند سیاست‌گذاری و اجرای مؤثر سیاست‌ها باید تمام ذی‌نفعان و بازیگران دخیل در مسئله مشارکت داده شوند. نهادهای کارآمد مانند حضور دولتی با رویکرد مناسب می‌تواند از طریق شکل‌دهی انتظارات بر فرایند تصمیم‌گیری سرمایه‌گذاران تأثیر بگذارد. از این‌رو، در ادامه رویکردهای متفاوت دولت در سیاست‌گذاری مورد بررسی قرار می‌گیرد.

۲-۲ رویکردهای اجرای سیاست

بر اساس ادبیات سیاست‌گذاری عمومی، علاوه بر تنظیم دستور کار سیاستی، توجه به چگونگی اجرای سیاست‌ها عامل مهمی در موفقیت سیاست‌گذاری محسوب می‌شود. پرسمن و ویلداوسکی^۴ (۱۹۷۳) اجرای سیاست را فرایند تعامل بین هدف‌گذاری و اقدام، به‌منظور نیل به اهداف می‌دانند؛ به‌طوری که مرحله اجرای سیاست با مرحله تدوین سیاست ارتباط نزدیکی دارد. در زمینه اجرای سیاست‌ها رویکردهای مختلفی ارائه شده است. در یک دسته‌بندی، رویکردهای اجرا به سه دسته تقسیم می‌شوند:

رویکرد بالا-پایین: پرسمن و ویلداوسکی (۱۹۷۳)، ساباتیئر و مازمانیان^۵ (۱۹۸۰) از متفکران این حوزه‌اند و بر این باورند که مسئله محوری مدل بالا به پایین این است که اجرای سیاست با تصمیمات اتخاذشده توسط دولت مرکزی آغاز می‌شود. کاستی اصلی مدل مذکور از تمرکز آن بر جدایی تدوین سیاست از اجرای سیاست، توجه به تصمیم‌گیران مرکزی و نادیده گرفتن سایر بازیگران نشئت می‌گیرد. اتخاذ رویکرد بالا به پایین (سلسله‌مراتب آرمانی) هنگامی که بازیگران و ذی‌نفعان متعدد با تعارض منافع وجود داشته باشند دشوار است. این

1. Market-related economic determinants
2. Resource-related economic determinants
3. Efficiency-related economic determinants
4. Pressman & Wildavsky
5. Sabatier & Mazmanian

رویکرد غالباً به راهبردهایی مدیریتی منجر می‌شود که به دلیل فقدان سازوکارهای بازخوردی جریان یافته به سمت بالا مؤثر نیستند (Andrews et al, 2017).

رویکرد پایین - بالا: مدل پایین به بالا در واکنش به مدل بالا به پایین در اواخر دهه ۱۹۷۰ و اوایل ۱۹۸۰ مطرح شد. این مدل ارتباط خطی و یک‌جانبه میان تصمیم‌گیرنده مرکزی و اجراکننده را مورد تردید قرار داد. این مدل تحلیل را از پایین و با شناسایی بازیگران دخیل در ارائه سیاست آغاز می‌کند. رویکرد پایین به بالا به الزام مشارکت ذی‌نفعان در تعیین مسئله و راهکارها تأکید دارد (Rainey, 1999).

رویکردهای ترکیبی: مدل‌های ترکیبی سعی دارند با تلفیق خصوصیات مدل‌های بالا - پایین و پایین - بالا کاستی‌های دو مدل مذکور را رفع کنند. بر اساس این رویکرد، آنچه در عمل محقق می‌شود تابعی از قواعد، نقش‌ها، ارزش‌های حاکم و منافع بازیگران دخیل در مسئله است (Brynard, 2009).

۳. پیشینه مطالعات

در ادبیات موجود مطالعات مختلف و گسترده‌ای راجع به موضوع سرمایه‌گذاری خارجی وجود دارد که در ادامه به اهم مطالعات داخلی و خارجی اشاره می‌شود.

جدول ۲. مطالعات خارجی و داخلی

نویسندگان	اهداف	روش‌شناسی	نتایج
Biro et al (2019)	بررسی تأثیر حکمرانی خوب بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای آمریکای لاتین	مدل جاذبه - روش حداقل مربعات معمولی و حداکثر درست‌نمایی	هرکدام از شاخص‌های حکمرانی خوب می‌تواند پیامدهای متفاوتی برای موضوع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی داشته باشد.
Niarachma et al (2021)	بررسی تأثیر حکمرانی بر جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای آسه‌آن ^۱ برای دوره زمانی ۲۰۱۸-۲۰۲۰	استفاده از داده‌های بانک جهانی و روش PCA ^۲	بین کیفیت نهادی و جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی رابطه‌ای مثبت وجود دارد.
Lobanova et al (2021)	بررسی عوامل مؤثر بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ۲۷ کشور در حال گذار در بازه زمانی ۲۰۱۸-۲۰۲۰	روش گشتاورهای تعمیم‌یافته	در اقتصادهایی با برنامه‌ریزی متمرکز، سطوح پایینی از سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی مشاهده شده است. همچنین بهبود کیفیت نهادی اثر مثبتی بر جریان‌های سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد.
Gao et al (2022)	بررسی تأثیر حکمرانی بر جریان‌های خروجی سرمایه‌گذاری در ۳۷ کشور آسیایی در بازه زمانی ۲۰۱۷-۲۰۲۰	پانل دیتا	حکمرانی کشور میزبان تأثیری منفی بر جریان سرمایه‌گذاری داشته است.

1. ASEAN

2. Principal Component Analysis

با وجود کمک‌های خارجی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهایی با کیفیت نهادی پایین افزایش می‌یابد.	روش حداقل مربعات معمولی	بررسی نقش کمک‌های خارجی و حکمرانی خوب در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در آفریقا	Fon & Alon (2022)
شاخص کیفیت نهادی تأثیر مثبت و معناداری بر جریان ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در هر دو منطقه دارد. این موضوع نشان می‌دهد که یک سیستم حکومتی ایده‌آل متشکل از فساد کم، ثبات سیاسی، کیفیت نظارتی و سیستم قضایی مناسب به جذب جریان سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای جنوب و جنوب‌شرق آسیا کمک می‌کند.	حداقل مربعات تعمیم‌یافته تکرار شده (I-GLS)	بررسی تأثیر کیفیت نهادی بر سطح جریان ورودی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای جنوب و جنوب‌شرقی آسیا طی دوره ۲۰۱۹-۲۰۰۲	Bhujabal et al (2024)
کاهش نرخ مالیات در جذب سرمایه‌گذاری خارجی اثر مثبت دارد. همچنین میزان ریسک کشور میزبان به‌عنوان یک عامل بازدارنده عمل می‌کند.	روش‌های تصمیم‌گیری چندعاملی و نظریه بازی‌ها	بررسی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بخش تولید، با توجه به شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی	امینی و راستی برزکی (۱۳۹۸)
بین کیفیت قوانین و مقررات و رشد اقتصادی ارتباط مثبت و معناداری وجود دارد.	روش انتقال رگرسیون ملایم تابلویی	بررسی نقش کیفیت قوانین و مقررات در اثرگذاری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی در بازه زمانی ۲۰۰۲-۲۰۱۶	باقری پرمهر و زاهدی آزاد (۱۳۹۹)
سیاست مالی انبساطی دولت در قالب تقویت بهبود مخارج زیربنایی و کاهش درآمدهای مالیاتی تأثیر مثبتی بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی دارد.	روش معادلات همزمان	بررسی رابطه بین سیاست‌های دولت، رشد اقتصادی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بازه زمانی ۱۳۵۰-۱۳۹۶	عبداللهی آرانی و منصف (۱۴۰۰)
هرچه وضعیت مؤلفه‌های حکمرانی در کشور ایران مساعدتر باشد بر ذهنیت سرمایه‌گذاران تأثیر مثبتی دارد و رغبت آن‌ها را برای ورود به کشور افزایش می‌دهد.	روش دومرحله‌ای همکن	نقد سیاست‌های حمایتی دولت از سرمایه‌گذاران خارجی	فاضلیان و همکاران (۱۴۰۱)
سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی، سرمایه‌انسانی و شاخص حکمرانی بر رشد اقتصادی کشورهای در حال توسعه اثری مثبت و معنادار دارند.	رویکرد گشتاورهای تعمیم‌یافته سیستمی	بررسی نقش حکمرانی خوب و سرمایه‌انسانی در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در منتخبی از کشورهای در حال توسعه	منصور لکوریج و همکاران (۱۴۰۳)

(منبع: یافته‌های پژوهش).

با بررسی مطالعات فوق مشخص می‌شود که تقریباً در هیچ‌کدام از آن‌ها به رویکرد دولت، ترجیحات و الگوهای نفع‌بری بازیکنان دخیل در مسئله سرمایه‌گذاری خارجی و چگونگی تعامل آن‌ها توجهی نشده است. این موضوع می‌تواند به خطاهای مهمی در حوزه سیاست‌گذاری منجر شود. مقاله حاضر درصدد رفع خلأ مذکور است و این امر از دستاوردهای این مقاله محسوب می‌شود.

۴. روش‌شناسی پژوهش

این پژوهش مبتنی بر تحلیل رفتار بازیکنان دخیل در مسئله سرمایه‌گذاری خارجی در چارچوب تعادل‌های مارکوفی است. ضرورت به‌کارگیری تعادل‌های مارکوفی برای تحلیل مسئله حاضر به این واقعیت برمی‌گردد که انسان‌ها ترجیحات کاملاً تعریف‌شده‌ای دارند و انتخاب افراد بین چند گزینه پیش‌رو با در نظر گرفتن منافع اقتصادی و اجتماعی حاصل‌شده انجام می‌شود (Acemoglu & Robinson, 2006).

در پژوهش حاضر علاوه بر دولت و سرمایه‌گذار، بازیکن سوم (گروهی از مردم که با مسئله سرمایه‌گذاری درگیرند و در اطراف منطقه‌ای که سرمایه‌گذاران فعالیت می‌کنند سکونت دارند) وارد تحلیل شده است. دلیل در نظر گرفتن مردم در تحلیل این است که موفقیت در بسیاری از فعالیت‌ها از جمله مسئله سرمایه‌گذاری خارجی نیازمند توجه به شرایط محلی و خواسته‌های مردم و مدنظر داشتن آن‌ها هنگام تدوین برنامه‌های سیاستی است (Andrews et al, 2017). حضور مردم درگیر در مسئله و خواسته‌های آن‌ها و چگونگی ارتباط آن‌ها با دیگر بازیگران عرصه کنش می‌تواند بر موفقیت فرایند سرمایه‌گذاری و همچنین خروجی‌های سیاستی تأثیرگذار باشد. چگونگی رفتار مردم و سرمایه‌گذاران و انتخاب‌هایشان به منافع و هزینه‌هایی بستگی دارد که در نتیجه آن انتخاب‌ها حاصل می‌شود. بازیگران حاضر در عرصه کنش عمدتاً درگیر تعارض منافع‌اند و شکل‌گیری همکاری بین آن‌ها معمولاً دشوار است. از این‌رو، درک نحوه‌انگیزه‌مند شدن آن‌ها در راستای همکاری با هم می‌تواند به فهم علل ناکارآمد بودن رویکرد و سیاست‌های دولت در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی کمک کند.

۴-۱. توصیف بازی

در یک بازی معمولاً سه جزء اصلی وجود دارد: (۱) بازیگران دخیل در مسئله. (۲) درخت بازی که استراتژی و راهبرد هر بازیکن را نشان می‌دهد. (۳) منافع یا پاداش‌های حاصل‌شده برای هر بازیکن که با $V^i(q)$ نشان داده می‌شود و در آن، q نشان‌دهنده سیاست برگزیده توسط هر عامل است. ترجیحات افراد با توابع مطلوبیت غیرمستقیم نشان داده می‌شود که فزاینده و مقعر هستند (Osborne & Rubinstein, 1994). راهبرد انتخابی هر بازیکن به‌گونه‌ای است که تابع سود یا پاداشش را حداکثر سازد. در اینجا، بازی بین بازیکنان از نوع پویا، غیرهمکارانه با اطلاعات کامل و از سه بازیکن سرمایه‌گذار خارجی، دولت و مردم تشکیل شده است. لازم به ذکر است که در مطالعه حاضر، به‌منظور تحلیل چگونگی رفتار بازیکنان عرصه کنش و فرموله کردن رفتار آن‌ها، از

مطالعات عجم اوغلو و رایینسون^۱ (۲۰۰۶)، عجم اوغلو (۲۰۰۳) و اولسون^۲ (۱۹۶۵) استفاده شده است. از آنجا که رویکرد مطالعه حاضر رویکردی اقتصادی به مسئله سرمایه‌گذاری خارجی است، بر دو مؤلفه اساسی یعنی جایگاه اقتصادی - اجتماعی افراد و باورپذیری سیاست‌های دولت تمرکز شده و تحلیل‌ها بر مبنای این مؤلفه‌هاست. زمانی که رویکرد دولت از بالا به پایین باشد و توجهی به مسئله تأمین منافع مردم نداشته باشد، ممکن است مردم سرمایه‌گذاران را هنگام شروع یا حین فعالیت تهدید کنند. بر اساس شواهد پژوهش حاضر، دلیل مخالفت مردم با فعالیت سرمایه‌گذاران و تهدید کردن آن‌ها، به این موضوع برمی‌گردد که مردم بر این باورند با انجام سرمایه‌گذاری و بی‌توجهی دولت به تأمین منافع آن‌ها، جایگاه اقتصادی - اجتماعی سرمایه‌گذاران و دولتی‌ها ارتقا می‌یابد و در مقابل، جایگاه خودشان تنزل پیدا می‌کند؛ این وضعیت برای آن‌ها خوشایند نیست و لذا اقدام به تهدید سرمایه‌گذاران می‌کنند. در واقع، درک مردم از نابرابری موجود بین آن‌ها و دیگر بازیگران محرکی است که آن‌ها را انگیزه‌مند می‌کند تا دست به تهدید بزنند.

به این منظور در مطالعه حاضر، از طریق مصاحبه میدانی و توزیع ۳۹۲ پرسش‌نامه در بین مردم درگیر با امر سرمایه‌گذاری، داده‌ها جمع‌آوری شده است (پیوست الف). با توجه به مصاحبه‌های انجام‌شده با مردم، مشخص شد که جایگاه اقتصادی - اجتماعی مردم و باورپذیری سیاست‌های دولت تأثیر مهمی بر انگیزه آن‌ها برای همکاری و تعامل با سرمایه‌گذاران دارد. به‌طوری که در پاسخ به این سؤال که «تا چه حد نسبت به پیشرفت جایگاه اقتصادی - اجتماعی دیگران احساس خوبی دارید؟» ۷۴ نفر (۱۸٫۸ درصد) گزینه خیلی کم، ۲۶۵ نفر (۶۷٫۶ درصد) گزینه کم، ۱۷ نفر (۴٫۳ درصد) گزینه تا حدودی، ۲۳ نفر (۵٫۸ درصد) گزینه زیاد و ۱۳ نفر (۳٫۳ درصد) گزینه خیلی زیاد را انتخاب کردند. به‌عبارتی حدود ۸۶٫۴ درصد افراد اظهار داشته‌اند که از بهبود وضعیت اقتصادی - اجتماعی دیگران احساس خوشایندی ندارند. در واقع، مردم بر این باورند که اگر دیگران پیشرفتی داشته باشند شکاف درآمدی بیشتر می‌شود و از این اتفاق احساس خوبی ندارند.

برای بررسی نحوه اثرگذاری جایگاه اقتصادی مردم بر انگیزه آن‌ها برای مشارکت با سرمایه‌گذاران، از آزمون‌های تعقیبی (برای مقایسه میانگین گروه‌ها) در قالب نرم‌افزار spss استفاده شده که نتایج آن در جدول ۳ آمده است. همان‌طور که از این جدول مشخص است، اختلاف میانگین‌ها به‌لحاظ آماری معنی‌دار است که نشان می‌دهد جایگاه اقتصادی افراد تأثیر معناداری بر نگرش آن‌ها (انگیزه‌مندی) دارد. به این معنا که هرچه افراد به‌لحاظ اقتصادی وضعیت بدتری داشته باشند، انگیزه‌مندی آن‌ها برای همکاری و مشارکت با سرمایه‌گذاران کمتر می‌شود و برعکس. به عبارت دقیق‌تر، با حرکت از طبقات اقتصادی پایین به سمت طبقات اقتصادی بالاتر (مرفه‌تر)، نگرش افراد مثبت‌تر و میزان تمایل و انگیزه‌مندی برای همکاری و مشارکت بیشتر می‌شود.

1. Acemoglu & Robinson

2. Olson

جدول ۳. نتیجه آزمون تعقیبی (مقایسات چندگانه) تأثیر جایگاه اقتصادی افراد بر نگرش آن‌ها

طبقه اقتصادی (i)	طبقه اقتصادی (j)	اختلاف میانگین (i-j)	انحراف معیار	سطح معناداری	فاصله اطمینان ۹۵٪	
					حد بالا	حد پایین
طبقه پایین	متوسط رو به پایین	-۰,۱۵۴۳	۰,۰۷۶۵۶	۰,۰۳۶	-۰,۰۰۳۸	-۰,۳۰۴۸
	متوسط رو به بالا	-۱,۲۲۲۴۱	۰,۰۹۰۰۵	۰,۰۰۰	-۱,۰۴۵۴	-۱,۳۹۹۵
	طبقه بالا	-۲,۱۶۸۴۵	۰,۰۹۵۱۲	۰,۰۰۰	-۱,۹۸۱۴	-۲,۳۵۵۵
متوسط رو به پایین	طبقه پایین	۰,۱۵۴۳	۰,۰۷۶۵۶	۰,۰۴۵	۰,۳۰۴۸	۰,۰۰۳۸
	متوسط رو به بالا	-۱,۰۶۸۱۲	۰,۰۸۷۱۹	۰,۰۰۰	-۰,۸۹۶۷	-۱,۲۳۹۵
	طبقه بالا	-۲,۰۱۴۱۵	۰,۰۹۲۴۱	۰,۰۰۰	-۱,۸۳۲۵	-۲,۱۹۵۸
متوسط رو به بالا	طبقه پایین	۱,۲۲۲۴۱	۰,۰۹۰۰۵	۰,۰۰۰	۱,۰۴۵۴	۱,۳۹۹۵
	متوسط رو به پایین	۱,۰۶۸۱۲	۰,۰۸۷۱۹	۰,۰۰۰	۰,۸۹۶۷	۱,۲۳۹۵
	طبقه بالا	-۰,۹۴۶۰۳	۰,۱۰۳۸۷	۰,۰۰۰	-۱,۱۵۰۲	-۰,۷۴۱۸
طبقه بالا	طبقه پایین	۲,۱۶۸۴۵	۰,۰۹۵۱۲	۰,۰۰۰	۱,۹۸۱۴	۲,۳۵۵۵
	متوسط رو به پایین	۲,۰۱۴۱۵	۰,۰۹۲۴۱	۰,۰۰۰	۱,۸۳۲۵	۲,۱۹۵۸
	متوسط رو به بالا	۰,۹۴۶۰۳	۰,۱۰۳۸۷	۰,۰۰۰	۰,۷۴۱۸	۱,۱۵۰۲

(منبع: یافته‌های پژوهش).

مؤلفه بعدی باورپذیری سیاست‌های دولت است. پاسخ‌دهندگان در جواب به این پرسش که «تا چه حد سیاست‌های دولت، رفتار دولت‌مردان و وعده‌های دولت را باور دارید؟» ۲۷۸ نفر (۷۰,۹ درصد) گزینه خیلی کم، ۳۹ نفر (۹,۹ درصد) گزینه کم، ۱۹ نفر (۴,۸ درصد) گزینه تا حدودی، ۲۹ نفر (۷,۴ درصد) گزینه زیاد و حدود ۲۷ نفر (۶,۹ درصد) گزینه خیلی زیاد را انتخاب کرده‌اند. به عبارت دقیق‌تر، تقریباً ۸۰,۸ درصد افراد اظهار داشته‌اند که باورپذیری سیاست‌های دولت از سمت آن‌ها پایین است. این موضوع اهمیت مسئله التزام یا عدم التزام به تعهد را مطرح می‌سازد. به این معنا که دولت ممکن است به مردم قول دهد منافع آن‌ها را تأمین می‌کند اما در آینده خلاف وعده‌هایش عمل کند.

مطالعه حاضر به دنبال فهم چگونگی تأثیرگذاری این مؤلفه‌ها بر تعامل بین بازیکنان درگیر در مسئله سرمایه‌گذاری خارجی است. در این راستا، مسئله تحت دو وضعیت ایستا و پویا تجزیه و تحلیل می‌شود. در تحلیل ایستای مقایسه‌ای فرض می‌شود که دولت به وعده‌هایش عمل خواهد کرد (عمل به تعهد) اما در حالت پویا دولت ممکن است در آینده به وعده‌هایش پایبند نباشد (عمل نکردن به تعهد).

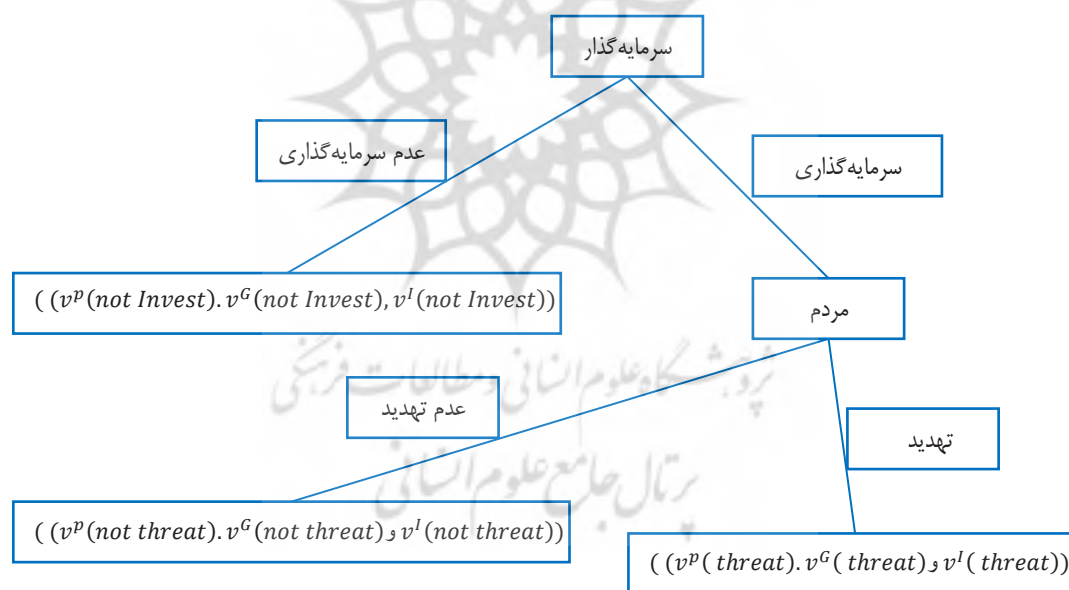
۴-۲. رویارویی مردم و سرمایه‌گذار

فرض شود انجام سرمایه‌گذاری خارجی در ایران معادل r عایدی دارد و اگر سرمایه‌گذار در کشوری دیگر سرمایه‌گذاری کند عایدی معادل r' نصیبش می‌شود؛ یعنی تابع پاداش بازیکنان وقتی که در کشور ایران سرمایه‌گذاری نشود مطابق رابطه ۱ است.

$$V^i(r', 0, 0) = ((v^p(\text{not Invest}), v^G(\text{not Invest}), v^l(\text{not Invest}))) \quad (۱)$$

نماد (not Invest) نشان دهنده وضعیت عدم سرمایه گذاری است. $i = I, G, P$ که I ، G و P به ترتیب نشان دهنده بازیکن سرمایه گذار، دولت و مردم است. در اینجا رفتار سرمایه گذارانی که در حال فعالیت در کشور ایران هستند مورد تجزیه و تحلیل قرار می گیرد؛ یعنی فرض بر این است که $r > r'$ (مثلاً به دلیل وفور منابع و دسترسی به نیروی کار ارزان در ایران). سرمایه گذار هنگام شروع فعالیت ممکن است با مخالفت مردم مواجه شود. در این مرحله از بازی، چون مسئله التزام یا عدم التزام به تعهد از طرف دولت وجود دارد (Olson, 1965; Acemoglu & Robinson, 2006)، شروع کننده بازی مردم هستند نه دولت؛ لذا مردم باید بین دو گزینه تهدید یا عدم تهدید دست به انتخاب بزنند. اگر تهدید نکنند بازی تمام می شود و سرمایه گذار فعالیت هایش را شروع می کند.

پاداش بازیکنان به صورت $((v^p(\text{not threat}), v^G(\text{not threat}), v^l(\text{not threat})))$ است و نماد (not threat) نشان دهنده وضعیت عدم تهدید است. اگر مردم تهدید کنند پاداش بازیکنان معادل $((v^p(\text{threat}), v^G(\text{threat}), v^l(\text{threat})))$ است (نمودار ۱).

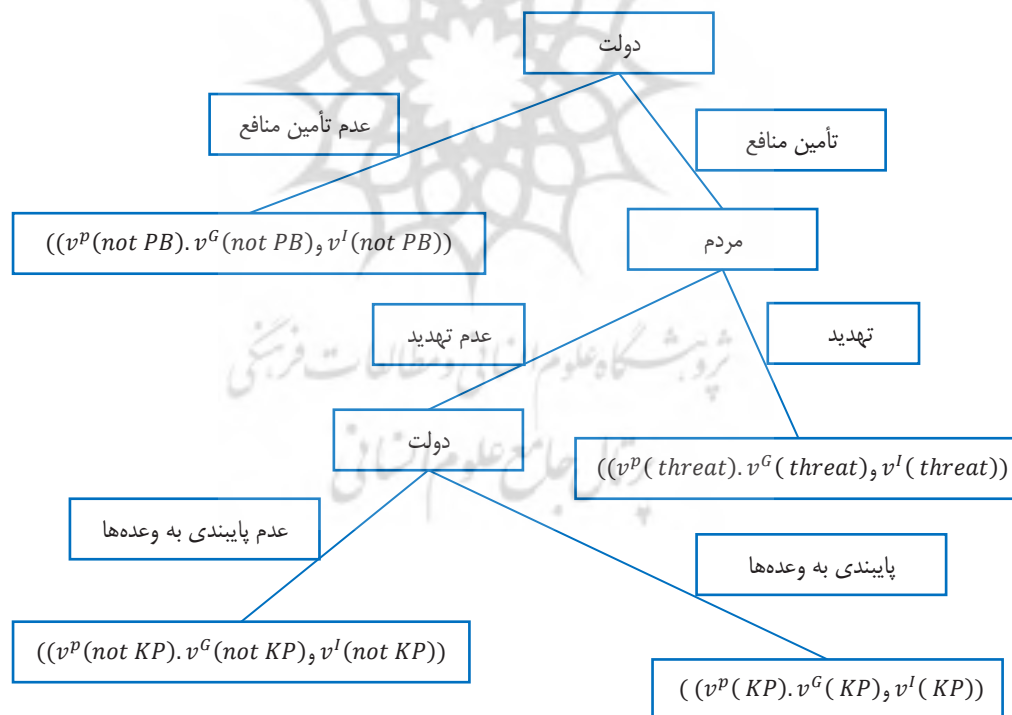
نمودار ۱. بازی مردم و سرمایه گذار

(منبع: یافته های پژوهش).

پس از اینکه مردم دست به تهدید می زنند، دولت باید به این اقدام واکنش نشان دهد و تصمیم بگیرد که آیا تأمین منافع کند یا به این موضوع بی تفاوت باشد و به خواسته مردم توجه نکند. اگر دولت تأمین منافع مردم را نادیده بگیرد، مردم مانع فعالیت سرمایه گذار می شوند و بازی در این مرحله تمام می شود. در این حالت پاداش بازیکنان به صورت $((v^p(\text{not PB}), v^G(\text{not PB}), v^l(\text{not PB})))$ است.

نماد $v^i(not\ Provision\ of\ benefits\ (PB))$ نشان‌دهنده پاداش بازیکنان در حالتی است که دولت توجهی به خواسته مردم ندارد و تأمین منافع آن‌ها را نادیده می‌گیرد. اگر دولت تصمیم بگیرد که تأمین منافع کند، این بار نوبت مردم است که در پاسخ به این اقدام عکس‌العمل نشان دهند. آن‌ها یا باید دست به تهدید بزنند و یا تصمیم به همکاری بگیرند. اگر تهدید کنند بازیکنان معادل $v^p(threat), v^G(threat), v^l(threat)$ پاداش نصیبشان می‌شود و در این نقطه بازی تمام می‌شود. اگر از تهدید منصرف شوند فرایند سرمایه‌گذاری طی می‌شود.

در مرحله بعد، دولت بعد از گذشت زمان (در آینده) باید تصمیم بگیرد آیا به وعده‌هایش عمل و تأمین منافع کند (دولت با احتمال m به وعده‌هایش پایبند است) که در این صورت پاداش بازیکنان معادل $v^p(Keeping\ Promises), v^G(Keeping\ Promises), v^l(Keeping\ Promises)$ است و یا ممکن است توجهی به خواسته مردم نداشته باشد و در راستای تأمین منافع مردم اقدامی نکند (با احتمال $1 - m$ به وعده‌هایش پایبند نیست) که در این وضعیت پاداش بازیکنان معادل $v^p(not\ Keeping\ Promises), v^G(not\ Keeping\ Promises), v^l(not\ Keeping\ Promises)$ می‌شود (نمودار ۲).

نمودار ۲. بازی مردم و دولت

(منبع: یافته‌های پژوهش).

۴-۳. انتخاب‌ها و محدودیت‌ها

برای تحلیل اینکه چگونه افراد با توجه به محدودیت‌های پیش‌رو تصمیم می‌گیرند، فرض شود θ سهمی از درآمد است که نصیب دولت و ξ سهمی از درآمد که نصیب سرمایه‌گذار می‌شود. لذا $(\theta + \xi) - 1$ سهمی از درآمد است که به مردم می‌رسد.^۱ Y^P ، Y^G و Y^I به ترتیب نشان‌دهنده درآمد مردم، دولت و سرمایه‌گذار است. همچنین n^P ، n^G و n^I بیانگر تعداد مردم، تعداد کارگزاران دولتی و سرمایه‌گذار است. پس در مورد این مسئله برابری‌های رابطه ۲ برقرار است:

$$Y^P = \frac{(1 - (\theta + \xi))\bar{Y}}{n^P}, Y^G = \frac{\theta\bar{Y}}{n^G}, Y^I = \frac{\xi\bar{Y}}{n^I} \text{ و } \sum_{i=P,G,I} n^i = 1 \quad (2)$$

به‌طوری که افزایش θ نشان‌دهنده افزایش نابرابری است (در اینجا درک مردم از میزان نابرابری موجود با پارامتر θ مشخص می‌شود). سرمایه‌گذار هنگام فعالیت ممکن است با مخالفت گروهی از مردم مواجه شود. دو گزینه برای انتخاب پیش‌روی مردم است: یا دست به تهدید می‌زنند و یا به همکاری روی می‌آورند. اگر از اقدام تهدید منصرف شوند فرایند سرمایه‌گذاری طی می‌شود و در این مرحله بازی به اتمام می‌رسد. حالت $(v^P(\text{not threat}), v^G(\text{not threat}), v^I(\text{not threat}))$. اگر تصمیم به تهدید کردن بگیرند و اقدام تهدید با موفقیت همراه شود، پاداش مردم از اقدامشان معادل $V^P = V^I - \emptyset$ خواهد بود و $V^P(\text{Threat} | \Omega) = \frac{(1-\Omega)\bar{Y}}{n^P}$ است. n^P بیانگر تعداد مردم، $\bar{Y}$ بیانگر میانگین درآمد افراد جامعه و $\Omega\bar{Y}$ بخشی از منابع در اقتصاد است که بعد از تهدید، تخریب می‌شود و از بین می‌رود. $\emptyset$ هزینه‌های ناشی از مشارکت مردم در اقدام به تهدید است.^۲

در واقع، تهدید مثل کالای عمومی عمل می‌کند؛ یعنی اگر موفقیت‌آمیز نباشد افرادی که در اقدام تهدید مشارکت داشته‌اند متضرر می‌شوند و از طرفی، اگر موفق باشد منافع آن به همه می‌رسد (بروز سواری مجانی). در واقع تهدید کردن هزینه دارد؛ برای مثال، هر فرد برای شرکت در فعالیت تهدید باید از زمانی که می‌توانست به امور دیگر اختصاص دهد صرف‌نظر کند. اگر تهدید مردم موفقیت‌آمیز نباشد پاداش هر شهروند معادل $V_i = (y_i + EX_i) - \emptyset$ است. y_i نشان‌دهنده درآمد هر شهروند و EX_i بیانگر اثرات جانبی مثبت قابل درک برای مردم ناشی از انجام سرمایه‌گذاری است. به عبارت دقیق‌تر، وقتی که در یک منطقه سرمایه‌گذاری می‌شود، اثرات جانبی مثبتی را برای مردمان آن منطقه به ارمغان می‌آورد.

در مرحله بعد، نوبت دولت است که برای تأمین خواسته‌های مردم تصمیم بگیرد و یا به این موضوع بی‌تفاوت باشد. عایدی دولت در صورت تأمین منافع مردم برابر است با $V^G = Y^G - PB$ که Y^G درآمد دولت و PB منافع در نظر گرفته‌شده برای مردم توسط دولت است تا آن‌ها را از تهدید کردن بازدارد. از طرفی اگر دولت به

۱. عجم اوغلو و رابینسون (۲۰۰۶) در تحلیل رفتار بازیکنان چنین فرضی را در نظر گرفته‌اند. در این مطالعه نیز بر اساس شواهد موجود و با توجه به شرایط اقتصاد ایران، چنین فرضی در نظر گرفته شده است.

۲. بر اساس شواهد مطالعه حاضر، مردم هنگام تهدید سرمایه‌گذاران اموال و دارایی‌های آن‌ها را تخریب کرده‌اند.

این موضوع بی تفاوت باشد، عایدی دولت برابر خواهد بود با $V^G = Y^G - \Omega \bar{Y} - NF$ که $\Omega \bar{Y}$ بخشی از منابع ازدست‌رفته به‌دنبال اقدام به تهدید از سمت مردم است و NF میزان منافی است که در صورت انجام سرمایه‌گذاری می‌توانست نصیب دولت شود (در واقع معادل همان هزینه فرصت انجام نشدن سرمایه‌گذاری). دولت هنگام انتخاب بین اینکه به خواسته‌های مردم توجه کند و یا به آن بی‌تفاوت باشد، میزان PB را با مجموع $(\Omega \bar{Y} + NF)$ مقایسه می‌کند.

- اگر $PB < \Omega \bar{Y} + NF$ باشد دولت تأمین منافع می‌کند.
 - اگر $PB > \Omega \bar{Y} + NF$ باشد دولت به تأمین منافع مردم توجهی نمی‌کند.
- نکته حائز اهمیت اینکه توانایی دولت در ممانعت از تهدید مردم و منصرف کردن آن‌ها به چگونگی منافع کسب‌شده توسط مردم در حالت تهدید و عدم تهدید بستگی دارد. در این نقطه از تصمیم‌گیری، اگر دولت قول بدهد که خواسته‌های مردم را برآورده می‌کند، در مرحله بعد این مردم هستند که باید تصمیم بگیرند اقدام به تهدید کنند یا به همکاری با دیگر بازیگران روی بیاورند.
- اگر $V_{after PB}^P > V_{after threat}^P$ ، یعنی پاداش مردم بعد از تأمین منافع توسط دولت بیشتر از پاداش مردم پس از اقدام به تهدید باشد، تهدید نکردن گزینه جذابی برای مردم خواهد بود. یعنی رابطه ۳ برقرار است:

$$Y^P + m[(\bar{Y} - Y^P) - \Omega \bar{Y}] > \frac{\bar{Y} - \Omega \bar{Y}}{n^p} \quad (3)$$

اگر m نسبتاً زیاد و θ کوچک باشد، ممکن است مردم تمایل زیادی به تهدید نداشته باشند؛ یعنی، $\Omega \geq \theta$. به‌منظور تحلیل دقیق‌تر اگر برای هزینه تهدید سطح آستانه‌ای^۱ تعریف شود و با نماد Ω^* نشان داده شود، مطابق گزاره ۱:

- اگر $\Omega \geq \Omega^*$ ، دولت می‌تواند با تأمین منافع جلوی تهدید مردم را بگیرد.
- اگر $\Omega \leq \theta$ ، مردم تهدید را اقدامی مناسب نمی‌دانند و دولت هم حاضر به تأمین منافع مردم نیست. در واقع، اگر $\theta > \Omega$ باشد، حالات زیر را می‌توان تحلیل کرد:

تهدید کردن وسوسه‌انگیز و اقدامی جذاب به نظر می‌رسد $\rightarrow \begin{cases} \theta > \Omega \\ \Omega < \Omega^* \end{cases}$ if:

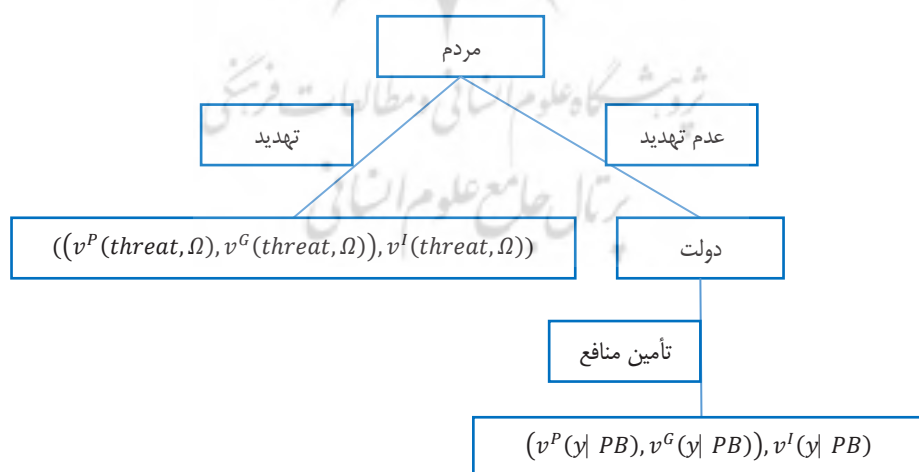
اقدامات نامتعارف و خارج از چارچوب تعادلی $\rightarrow \begin{cases} \theta > \Omega \\ \Omega \geq \Omega^* \end{cases}$ if:

۱. در واقع در حدود آستانه‌ای گزینه‌ها مطلوبیت یکسانی عاید عوامل می‌کنند و گزینه‌ها بر هم ارجحیت ندارند (عجم اوغلو و راینسون، ۲۰۰۶).

باید دقت شود که هزینه تهدید تابعی نزولی از احتمال تأمین منافع توسط دولت است. به عبارت دیگر، هرچه m بزرگتر باشد، یعنی پایداری دولت در تأمین منافع قوی تر است؛ لذا هزینه های تهدید باید پایین باشد تا تهدید از نگاه مردم جذاب باشد. از طرف دیگر هزینه تهدید تابعی صعودی نسبت به حس نابرابری در جامعه است. یعنی هرچه درک مردم از نابرابری در جامعه شدیدتر باشد، Ω^* بالاتر است (θ بزرگتر به معنای آن است که مردم نابرابری درآمدی بین خود و دیگر بازیکنان را بالا می دانند). عبارت فوق به آن مفهوم است که هرچه درک مردم از نابرابری در جامعه شدیدتر باشد، تمایل آن ها به تهدید بیشتر می شود.

۴-۴. رویارویی مردم و دولت با وجود مسئله تعهد

توجه به این نکته حائز اهمیت است که وقتی مسئله تعهد مطرح باشد، ترتیب تصمیم گیری بازیکنان عوض می شود. در این حالت مردم ابتدا تصمیم می گیرند و سپس دولت در واکنش به نوع اقدام مردم تصمیم گیری می کند. در واقع، در عرصه سیاست دولت دارای قدرت سیاسی است نه مردم؛ لذا این موضوع می تواند انگیزه ای برای دولتی ها ایجاد کند تا در آینده به وعده های خود پایبند نمانند. در چنین شرایطی ممکن است مسئله تعهد بروز کند (Olson, 1993; Weingast, 2002). به عبارت دقیق تر، مسئله تعهد وقتی مطرح می شود که منتفع شوندگان سیاست ها فاقد قدرت سیاسی باشند که این موضوع به ایجاد ناکارایی در خروجی های سیاسی منجر می شود (Dixit & Londregan, 1995; Acemoglu & Robinson, 2006). در اینجا با لحاظ کردن مسئله تعهد مردم ابتدا تصمیم گیری می کنند (نمودار ۳). اگر بحث مسئله تعهد مطرح نبود دولت شروع کننده بازی می بود (نمودار ۲).

نمودار ۳. رویارویی مردم و دولت با وجود مسئله تعهد

(منبع: یافته های پژوهش).

برای بررسی تعادل کامل بازی فرعی از استقرای معکوس استفاده می‌شود؛ به این صورت که از آخرین بازی فرعی تحلیل‌ها شروع می‌شود، یعنی نقطه‌ای که مردم تصمیم می‌گیرند تهدید نکنند. در این مرحله دولت باید در مورد تأمین منافع تصمیم بگیرد که با این اقدام (تأمین منافع) بازی پایان می‌یابد. وقتی دولت تصمیم به تأمین منافع می‌گیرد پاداش بازیکنان از طریق روابط ۴ تا ۶ قابل نمایش است:

$$V^P(\text{not threat}) = V(Y^P | PB) = Y^P + m[(\bar{Y} - Y^P) - \Omega \bar{Y}] \quad (۴)$$

$$V^G(\text{not threat}) = V(Y^G | PB) = Y^G - PB \quad (۵)$$

$$V^I(\text{not threat}) = V(Y^I | PB) = V^I(r) \quad (۶)$$

اکنون در حرکت به مرحله قبل بازی، مردم باید تصمیم بگیرند که دست به تهدید بزنند و یا به همکاری روی بیاورند. اگر تهدید کنند معادل $V^P(\text{Threat}, \Omega)$ پاداش به دست می‌آورند و اگر همکاری کنند معادل $V^P(\text{not threat}) = V(Y^P | PB)$ پاداش کسب می‌کنند. اگر قید $\Theta > \Omega$ برقرار باشد، مردم رغبت بالایی به تهدید کردن دارند. اگر نمادهای $\sigma^P = \{\rho\}$ و $\sigma^G = \{PB\}$ به ترتیب نشان‌دهنده اقدامات مردم و دولت باشد، می‌توان در ارتباط با تعادل، گزاره ۲ را بیان کرد:

گزاره ۲: تعادل کامل بازی فرعی $\{\sigma^G, \sigma^P\}$ در نمودار ۳ نمایش داده شده است. تعادل به گونه‌ای است که $\rho = 0$ حالت عدم رخ دادن تهدید و $\rho = 1$ رخ دادن تهدید را نشان می‌دهد

- اگر $\Theta \leq \Omega$ باشد اصول $\rho = 0$ و $PB = 0$ برقرار است. در این تعادل تهدید محرک مؤثری برای محدود کردن رفتار دولت نیست و لذا مردم چندان رغبتی به تهدید کردن ندارند و از این‌رو، دولت میزان تأمین منافع را صفر در نظر می‌گیرد.
- اگر $\Theta > \Omega$ باشد، مردم رغبت بالایی به تهدید کردن دارند؛ زیرا میزان نابرابری در جامعه را بالا برآورد می‌کنند و با وجود هزینه‌دار بودن تهدید، اقدام به تهدید می‌کنند. یعنی حالت $\rho = 1$.

۴-۵. بررسی مسئله در حالت پویا

دولت می‌تواند نسبت به تأمین منافع در زمان حال پایبند باشد، اما هیچ تضمینی نیست که در آینده نیز به قول و وعده‌هایش پایبند باشد؛ بر همین اساس، در کنش بین بازیکنان باید به مسئله تعهد توجه شود.^۱ برای تحلیل مسئله بر تعادل کامل مارکوفی^۲ تمرکز می‌شود. تعادل‌های مارکوفی زیرمجموعه‌ای از تعادل‌های کامل بازی فرعی به شمار می‌آیند (Fudenberg & Tirole, 1991). در تعادل‌های مارکوفی مسئله تعهد در تحلیل‌ها لحاظ می‌شود. در واقع هر بازیکن بدون توجه به راهبردهای انتخاب‌شده در گذشته بهترین راهبرد خود را اجرا می‌کند.

۱. در اینجا برای فرموله کردن و تحلیل مسئله از ایده عجم اوغلو و رایینسون (۲۰۰۶) استفاده شده و تحلیل‌ها با توجه به شواهد موجود انجام شده است.

2. Markov Perfect Equilibria (MPE)

تعادل مارکوفی با استفاده از معادلات بلمن حاصل می شود (Sargent, 2009). لذا در اینجا به منظور تحلیل وضعیت محیط کنش بازیکنان، دو حالت Ω (تهدید جدی یا باورپذیر) و Ω' (تهدید ضعیف یا باورناپذیر) تعریف و نحوه رفتار و چگونگی تقابل دولت و مردم تحلیل می شود. Ω بالا نشان دهنده هزینه مند بودن تهدید است؛ لذا اگر اقدامات دولت با $\sigma^G = \{PB(.)\}$ نشان داده شود، مقدار تأمین منافع به صورت $\{0,1\} \rightarrow \{\Omega', \Omega\}$ است. همچنین تصمیم مردم مبنی بر تهدید، یعنی تابع ρ ، به نحوه رفتار دولت بستگی دارد. اگر اقدامات مردم با $\sigma^P = \{\rho(.,.)\}$ نشان داده شود، تصمیم مردم درباره اینکه دست به تهدید بزنند و یا از آن منصرف شوند و همکاری کنند، مشروط به اقدام دولت است و از این رو، ρ یک تابع است. پس $\rho: \{\Omega', \Omega\} \rightarrow [0,1]$. در صورت وقوع تهدید، پاداش مردم را می توان به شکل معادله ۷ نوشت:

$$V^P(Threat, \Omega) = \frac{(1-\Omega)\bar{Y}}{n^p} + \beta \frac{(1-\Omega)\bar{Y}}{n^p} + \beta^2 \frac{(1-\Omega)\bar{Y}}{n^p} + \dots \quad (7)$$

در این رابطه، همه پاداش های آتی با نرخ تنزیل $\beta < 1$ به ارزش حال تبدیل می شوند. با ساده سازی، نتیجه مطابق معادله ۸ می شود:

$$V^P(Threat, \Omega) = \frac{(1-\Omega)\bar{Y}}{n^p} + \beta \left[\frac{(1-\Omega)\bar{Y}}{n^p} + \beta \frac{(1-\Omega)\bar{Y}}{n^p} + \dots \right] \quad (8)$$

مشخص است که عبارت داخل کروشه سمت راست معادله ۸ همان $V^P(Threat, \Omega)$ است. در این صورت، می توان معادله ۸ را مطابق فرم معادله ۹ نیز نوشت:

$$V^P(Threat, \Omega) = \frac{(1-\Omega)\bar{Y}}{n^p} + \beta V^P(Threat, \Omega) \quad (9)$$

مفهوم معادله ۹ این است که نگاه به آینده نامحدود از امروز مشابه با نگاه به آینده نامحدود از فردا به بعد است. معادله ۹ را به فرم معادله ۱۰ نیز می توان نوشت:

$$V^P(Threat, \Omega) = \frac{(1-\Omega)\bar{Y}}{n^p(1-\beta)} \quad (10)$$

در این وضعیت، محیط کنش، پاداش سرمایه گذار و دولت برابر است با $i = G, I$ $V^i(T, \Omega) = 0$. چون تهدید رخ داده و سرمایه گذاری انجام نشده است، لذا سرمایه گذار و دولت منفعتی کسب نکرده اند. اگر محیط کنش در وضعیت $\Omega_t = \Omega'$ باشد، یعنی زمانی که تهدیدی وجود ندارد (در واقع، تهدید چنان ضعیف است که نمی تواند محرکی برای تأمین منافع توسط دولت باشد)، در چنین شرایطی پاداش بازیکنان به صورت $V^i(notThreat, \Omega')$ ، $i = P, G, I$ است. بر اساس تعادل مارکوفی، در این وضعیت چون هیچ تهدیدی وجود ندارد، دولت منفعتی را برای مردم در نظر نمی گیرد. باید دقت شود که وضعیت $\Omega_t = \Omega'$ وضعیت پایدار و ماندگاری نیست؛ ممکن است در آینده شرایط تغییر کند و مثلاً وضعیت محیط کنش در جهت وقوع تهدید برقرار شود، یعنی حالت $\Omega_t = \Omega$ (حالت وقوع تهدید باورپذیر). برای مثال، این وضعیت می تواند به دنبال تقویت حس

نابرابری مردم نسبت به دیگر بازیکنان اتفاق بیفتد (افزایش Θ). اگر وضعیت محیط کنش در حالت $\Omega_t = \Omega$ باشد، در اینجا باید بر رویارویی دولت و مردم و چگونگی رفتار آن‌ها تمرکز شود. ابتدا باید $V^P(Threat, \Omega)$ و $V^G(Threat, \Omega)$ مشخص شود؛ اما زمانی که وضعیت محیط کنش در حالت $\Omega_t = \Omega'$ باشد، توابع پاداش به صورت معادلات بلمن ۱۱ و ۱۲ است:

$$\begin{aligned} V^G(notThreat, \Omega') \\ = Y^G + \beta[qV^G(Threat, \Omega) + (1 - q)V^G(notThreat, \Omega')] \end{aligned} \quad (۱۱)$$

$$\begin{aligned} V^P(notThreat, \Omega') \\ = Y^P + \beta[qV^P(Threat, \Omega) + (1 - q)V^P(notThreat, \Omega')] \end{aligned} \quad (۱۲)$$

با فرض اینکه (به علت عدم باورپذیری تهدید) تصمیم بر $PB = 0$ است، رخ ندادن تأمین منافی در امروز، مفهوم معادله ۱۱ است. از این رو، دولتی‌ها مقدار Y^G را به دست می‌آورند (عبارت اول از سمت چپ بعد از تساوی). عبارت دوم در مقدار β ضرب شده است؛ چون از فردا شروع می‌شود و لذا با نرخ تنزیل β به ارزش حال تبدیل می‌شود و فردا با احتمال $1 - q$ ل وضعیت مشابه امروز یعنی $\Omega_{t+1} = \Omega'$ است. همچنین با احتمال q وضعیت محیط کنش به $\Omega_{t+1} = \Omega$ (جدی شدن یا باورپذیری تهدید) می‌تواند تغییر کند (معادله ۱۲). توجه به این نکته ضروری است که مقدار $V^P(Threat, \Omega)$ مشخص نیست؛ یعنی مشخص نیست که آیا تهدید قیدی محرک برای دولت است یا خیر. فرض شود که محیط کنش در وضعیتی باشد که تهدیدی رخ ندهد و دولت هم تأمین منافع نکند، میزان پاداش دولتی‌ها $V^G(notThreat)$ و مردم $V^P(notThreat)$ به ترتیب از طریق رابطه ۱۳ و ۱۴ قابل نمایش است:

$$V^G(notThreat) = Y^G + \beta Y^G + \beta^2 Y^G + \dots = \frac{Y^G}{1 - \beta} \quad (۱۳)$$

$$V^P(notThreat) = \frac{Y^P}{1 - \beta} \quad (۱۴)$$

لذا تهدید مردم زمانی رفتار دولت را محدود می‌کند که $V^P(Threat, \Omega) > V^P(notThreat)$ باشد. در این شرایط، درآمد دولت و مردم به ترتیب مطابق معادلات ۱۵ و ۱۶ است:

$$Y^G = \frac{\theta \bar{Y}}{1 - n^P - n^I} \quad (۱۵)$$

$$Y^P = \frac{(1 - \theta - \xi) \bar{Y}}{n^P} \quad (۱۶)$$

در این صورت، قید تهدید به شکل معادله ۱۷ در نظر گرفته می‌شود:

$$\Theta > \Omega \quad (۱۷)$$

نابرابری ۱۷ نشان می‌دهد که درک مردم از نابرابری موجود باید به اندازه کافی شدید باشد (Θ بزرگ‌تر) تا تهدید مؤثر واقع شود و دولت را در راستای تأمین منافع مردم تحریک کند. در غیر این صورت، یعنی وقتی $\Theta \leq \Omega$ باشد، برداشت دولت از این وضعیت چنین است که تهدید مردم جدی نیست و از طرفی تهدید برای مردم هزینه‌های بالایی به دنبال دارد. بنابراین، در این وضعیت دولت بهترین خواسته خود یعنی $PB = 0$ را اعمال خواهد کرد. اگر $\Theta > \Omega$ باشد و دولت در این وضعیت محیط کنش $\Omega_t = \Omega$ ، میزان $PB = 0$ بگیرد، تهدید رخ می‌دهد. بنابراین منطقی این است که دولت عقلانی رفتار کند و با در نظر گرفتن $PB > 0$ با مردم وارد مصالحه شود. اگر وضعیت محیط کنش $\Omega_t = \Omega$ باشد، هنگامی که دولت $PB > 0$ را اعمال کند و مفروض بر اینکه به وعده‌هایش پایبند است و همچنین مردم تهدید نکنند، در چنین شرایطی پاداش مردم و دولت به ترتیب $V^P(notThreat, \Omega, PB)$ و $V^G(notThreat, \Omega, PB)$ به صورت معادلات بلمن ۱۸ و ۱۹ است. در واقع، در تعامل دولتی‌ها و مردم معادل PB از دولت به مردم منتقل می‌شود. پس

$$\begin{aligned} V^G(notThreat, \Omega, PB) &= Y^G - PB \\ &+ \beta[qV^G(notThreat, \Omega, PB) \\ &+ (1 - q)V^G(notThreat, \Omega')] \end{aligned} \quad (۱۸)$$

$$\begin{aligned} V^P(notThreat, \Omega, PB) &= Y^P + PB \\ &+ \beta[qV^P(notThreat, \Omega, PB) + (1 - q)V^P(notThreat, \Omega')] \end{aligned} \quad (۱۹)$$

باید گفت در معادله ۱۸، عبارت اول بعد از تساوی $(Y^G - PB)$ ، درآمد خالص دولتی‌ها بعد از تأمین منافع را نشان می‌دهد. واضح است که مقدار PB از دولت به مردم منتقل می‌شود. در عبارت دوم، با احتمال q فردا وضعیت محیط کنش مشابه امروز است و دولت میزان تأمین منافع را معادل PB در نظر می‌گیرد. از طرفی با احتمال $1 - q$ وضعیت محیط کنش به حالت Ω' تغییر می‌کند. جایی که وقوع تهدید امری ضعیف محسوب می‌شود و دولت تمایلی برای تأمین منافع ندارد. در تحلیل رفتار مردم، وقتی مردم تهدید کنند توابع پاداش مردم و دولت معادل $V^P(Threat, \Omega)$ و $V^G(Threat, \Omega)$ است. اگر مردم تهدید نکنند، پاداش‌ها به صورت $V^P(notThreat, \Omega, PB)$ و $V^G(notThreat, \Omega, PB)$ است. مردم هنگام تصمیم‌گیری راجع به تهدید یا عدم تهدید، توابع پاداش فوق را با هم مقایسه می‌کنند (با فرض رفتار عقلایی بازیکنان)، بنابراین می‌توان نوشت:

$$\rho = \begin{cases} 1 & V^P(Threat, \Omega) > V^P(notThreat, \Omega, PB) \\ 0 & V^P(Threat, \Omega) \leq V^P(notThreat, \Omega, PB) \end{cases} \quad (20)$$

به این مفهوم که اگر با انجام تهدید، عایدی بیشتری نصیب مردم شود تهدید رخ می‌دهد. سؤالی که مطرح می‌شود این است که آیا دولت می‌تواند مانع تهدید مردم شود. برای بحث دقیق‌تر معادلات ۲۱ و ۲۲ در نظر گرفته می‌شود:

$$V^G(notThreat, \Omega) = \rho V^G(Threat, \Omega) + (1 - \rho) V^G(notThreat, \Omega, PB) \quad (21)$$

$$V^P(notThreat, \Omega) = \max_{\rho \in \{0,1\}} \{\rho V^P(Threat, \Omega) + (1 - \rho) V^P(notThreat, \Omega, PB)\} \quad (22)$$

اگر دولت مطابق آنچه مردم می‌خواهند تأمین منافع کند، یعنی $V^P(Threat, \Omega) \leq V^P(notThreat, \Omega, PB)$ باشد، می‌تواند مانع تهدید شود (یعنی PB^P میزان تأمین منافع مطابق خواسته مردم است). باید دقت شود که $V^P(notThreat, \Omega, PB)$ به مقدار q وابسته است. برای مشخص شدن مقدار این تابع ارزش، می‌توان $V^P(notThreat, \Omega, PB^P) = V^P(Threat, \Omega)$ را در معادله‌های ۱۱ و ۱۲ جای‌گذاری کرد و با حل آن‌ها و معادله‌های ۲۱ و ۲۲، به معادله ۲۳ رسید:

$$V^P(notThreat, \Omega, PB^P) = \frac{Y^P + (1 - \beta)(1 - q)PB^P}{1 - \beta} \quad (23)$$

مفهوم معادله ۲۳ این است که تابع ارزش با مقدار تنزیل‌شده به زمان حال Y^P (همان درآمد قبل از تأمین منافع مردم)، به‌اضافه ارزش حال ناشی از تأمین منافع برابر است. یعنی تأمین منافع $PB > 0$ هنگامی رخ می‌دهد که محیط کنش بازیکنان در حالت Ω باشد (وضعیت باورپذیری تهدید). بنابراین، وقتی می‌توان از تهدید ممانعت کرد که $V^P(Threat, \Omega) \leq V^P(notThreat, \Omega, PB)$ باشد یا به شکل ساده‌تر، نابرابری ۲۴ برقرار باشد:

$$\frac{Y^P + (1 - \beta)(1 - q)PB^P}{1 - \beta} \geq \frac{(1 - \Omega)\bar{Y}}{n^p(1 - \beta)} \quad (24)$$

و یا به عبارت دیگر، معادله ۲۵ برقرار باشد:

$$\Omega \geq 1 - n^p(\theta - 1) \frac{(1 - \beta)(1 - q)PB^P}{\bar{Y}} \quad (25)$$

بر اساس معادله ۲۵، مقدار بحرانی Ω مطابق معادله ۲۶ است و می‌توان میزان حساسیت بازیکنان نسبت به این حد آستانه‌ای را تحلیل کرد:

$$\Omega^* = 1 - n^P(\theta - 1) \frac{(1 - \beta)(1 - q)PB}{\bar{Y}} \quad (۲۶)$$

در شرایطی که $\Omega > \Omega^*$ باشد، $V^P(notThreat, \Omega, PB^P) \geq V^P(Threat, \Omega)$ خواهد بود و قابلیت دفع تهدید وجود دارد. از طرفی، اگر $V^P(notThreat, \Omega, PB^P) < V^P(Threat, \Omega)$ باشد، در واقع وضعیت محیط کنش به صورت $\Omega < \Omega^*$ است و گویای آن است که به احتمال زیاد مقدار تأمین منافع مطلوب یا مدنظر دولتی‌ها با مقدار خواسته مردم فاصله زیادی دارد و این خود محرکی می‌شود که مردم دست به تهدید بزنند.

گزاره ۳: در بازی تشریح شده فوق، یک تعادل کامل مارکوفی یک $\{\bar{\sigma}^G, \bar{\sigma}^P\}$ وجود دارد.

- اگر $\Omega \leq \Omega^*$ باشد، دولت هیچ‌گاه تأمین منافع نخواهد کرد و مردم هم تهدید نخواهند کرد.
- اگر $\Omega > \Omega^*$ باشد:

(۱) اگر $\Omega < \Omega^*$ باشد، دولتی‌ها به‌طور بالقوه تمایل به پایبندی به وعده‌ها ندارند و لذا مردم تهدید کردن را انتخاب بهینه‌ای خواهند دانست.

(۲) اگر $\Omega > \Omega^*$ باشد، دولت می‌داند که هزینه‌های تهدید برای مردم بالاست و به نفع مردم نیست که تهدید کنند. لذا دولت بر این باور است که با تأمین منافع اندک هم می‌شود مانع از تهدید مردم شد. در این وضعیت مردم چندان رغبتی به تهدید ندارند و لذا تهدید اتفاق نمی‌افتد.

گزاره ۳ نشان می‌دهد زمانی که q پایین باشد، وجه عدم پایبندی دولت به وعده‌ها نسبت به وجه پایبندی به وعده‌ها غالب می‌شود و لذا میزان اعتبار وعده‌های دولت بسیار ناچیز است. از طرفی وقتی q بالا باشد امکان مانع شدن از تهدید وجود دارد؛ زیرا در معادله ۲۶، Ω^* نسبت به q نزولی است. همچنین Ω^* به درک مردم از میزان نابرابری موجود در جامعه بستگی دارد؛ به‌طوری که هرچه در جامعه درک مردم از میزان نابرابری بین خود و دیگر بازیکنان شدیدتر باشد، احتمال وقوع تهدید توسط آن‌ها بیشتر است. در چنین شرایطی دولت باید به خواسته مردم توجه اساسی داشته باشد و میزان PB را دقیقاً معادل (یا بسیار نزدیک به) PB^P اعمال کند. افزایش فاصله بین میزان تأمین منافع توسط دولت با آنچه خواسته و مطلوب مردم باشد، به مفهوم تقویت روحیه تهدیدکنندگی مردم است.

۵. تعادل نهایی مارکوف

با در نظر گرفتن نحوه تعامل و کنش بازیگران در عرصه کنش می‌توان اقدامات بهینه بازیکنان را تحلیل کرد. اگر مردم تهدید نکنند و دولت به وعده‌هایش پایبند باشد و عمل کند، پاداش دولت مطابق معادله ۱۸ و اگر به وعده‌هایش عمل نکند، پاداش وی مطابق معادله ۱۳ می‌شود. اگر $\Omega > \Omega^*$ باشد، دولت حتی با تأمین منافع ناچیز که با خواسته مردم اختلاف زیاد داشته باشد می‌تواند جلوی تهدید را بگیرد. در این وضعیت مردم هیچ‌گاه تهدید نخواهند کرد. همچنین وقتی q بالا باشد، جلوگیری از وقوع تهدید آسان‌تر است؛ زیرا بر اساس معادله ۲۶،

Ω^* نسبت به q نزولی است. لذا در این حالت دولت بهتر است حتی با بسنده کردن به تأمین منافع ناچیز، به وعده‌هایش پایبند باشد؛ زیرا در این حالت $PB < NF$ است.

در تحلیل اینکه مردم در انتخاب بین گزینه تهدید کردن و تهدید نکردن چگونه رفتار می‌کنند می‌توان گفت اگر مردم تهدید کنند پاداش آن‌ها مطابق معادله ۱۰ و اگر تهدید نکنند پاداش آن‌ها برابر با معادله ۴ است. نکته قابل ملاحظه اینکه در اینجا دولت باید نسبت به حس نابرابری که در مردم وجود دارد (مقدار پارامتر Θ)، توجه اساسی داشته باشد. یعنی اگر Θ بالا باشد دولت در این مرحله از بازی باید مقدار تأمین منافع را بالا در نظر بگیرد تا مانع از تهدید مردم شود. از این‌رو، با فرض تأمین منافع توسط دولت، اگر PB و m با اندازه کافی بالا باشند، پاداش مردم در حالت تهدید نکردن بیشتر از گزینه تهدید کردن است؛ زیرا با وجود مسئله تعهد، حرکت اول بازی را مردم انجام می‌دهند و سپس دولت اقدام می‌کند. می‌توان نشان داد که تأمین منافع نسبت به عدم تأمین آن برای دولت عایدی بیشتری دارد. اگر دولت تأمین منافع کند پاداش وی برابر با معادله ۵ است. از طرفی اگر دولت تأمین منافع نکند، عایدی‌اش برابر با $V^G = Y^G - \Omega\bar{Y} - NF$ است. با توجه به شواهد پژوهش حاضر مبنی بر بالا بودن هزینه تهدید، به نظر می‌رسد مقدار $PB < \Omega\bar{Y} + NF$ باشد. از این‌رو، به نفع دولت است که گزینه تأمین منافع را انتخاب کند.

بنابراین، در عرصه سیاست‌گذاری دولت باید به خواسته‌ها و منافع بازیکنان دخیل در مسئله توجه اساسی داشته باشد و با شناسایی و درک چگونگی انگیزه‌مند شدن بازیکنان و لحاظ کردن چنین مسائلی در دستور کارهای سیاستی، رویکردی بهینه اتخاذ و از رویکرد بالا - پایین که به دنبال آن خواسته‌ها و منافع بازیگران عرصه کنش نادیده گرفته می‌شود اجتناب کند. همچنین جنبه باورپذیری سیاست‌ها را تقویت کند و به وعده‌هایی که می‌دهد در آینده پایبند باشد.

۶. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

در ادبیات اقتصادی، سرمایه‌گذاری خارجی به‌عنوان عاملی پیشران برای رشد و توسعه اقتصادی محسوب می‌شود. فراهم کردن بسترهای مناسب برای فعالیت سرمایه‌گذاران خارجی نقش مهمی در جذب سرمایه‌گذاران دارد که به اندازه اقتصاد، بافت فرهنگی - اجتماعی، ثبات متغیرهای سطح کلان، وضعیت حکمرانی دولت و... بستگی دارد. در این میان، عوامل مختلفی از قبیل تولید ناخالص داخلی، وضعیت تراز تجاری و رابطه کشور با دیگر کشورهای دنیا، وضعیت نظام مالیاتی، میزان وفور منابع و دسترسی به نیروی کار ارزان و وضعیت تحریم‌ها بر جذب سرمایه‌گذاری خارجی تأثیر می‌گذارند. بسیاری از مطالعات نشان داده‌اند که در کشورهای در حال توسعه کیفیت نهادی، رویکرد مناسب دولت و وجود سیاست‌ها و قوانین و مقررات باکیفیت نقش مهمی در جذب سرمایه‌گذاری خارجی دارند.

در این میان، فهم چگونگی تعامل بازیکنان دخیل در مسئله و نحوه اثرگذاری آن بر برایندهای سیاستی و ارتباط آن با رویکرد دولت موضوع مهمی است که باید مدنظر سیاست‌گذاران قرار گیرد. به این منظور پژوهش

حاضر با استفاده از چارچوب تعادل‌های مارکوفی و تحلیل نحوه تعامل بازیگران دخیل در مسئله به دنبال فهم سازوکار مذکور است. در کشور ایران رویکرد دولت هنگام سیاست‌گذاری در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی رویکرد بالا - پایین است؛ به طوری که دولت بدون توجه به منافع بازیگران دخیل در مسئله و نحوه انگیزه‌مند شدن آن‌ها، به منظور شکل‌گیری رفتارهای همکارانه، درصدد جذب سرمایه‌گذاری خارجی است.

از آنجایی که موضوع سرمایه‌گذاری جزء فعالیت‌هایی است که نیازمند تعاملات پیچیده با مردم است و چگونگی رفتار مردم و نحوه انگیزه‌مندی آن‌ها بر خروجی‌های سیاستی تأثیرگذار است، به کارگیری رویکرد بالا - پایین به دلیل بی‌توجهی به منافع و خواسته‌های بازیکنان، عمدتاً شکل‌گیری رفتارهای غیرهمکارانه را به دنبال دارد که این موضوع در تأیید یافته‌های ماندالو^۱ (۲۰۱۹) اندروز^۲ و همکاران (۲۰۱۷)، ووتز^۳ و همکاران (۲۰۰۸) و فاضلیان و همکاران (۱۴۰۱) است.

همچنین یافته‌های پژوهش حاضر حاکی از آن است که جایگاه اقتصادی - اجتماعی افراد و باورپذیری سیاست‌های دولت بر نحوه تعامل عوامل دخیل در مسئله تأثیرگذار است؛ به طوری که هرچه درک مردم از نابرابری موجود بالا باشد، احتمال وقوع رفتارهای غیرهمکارانه از سمت آن‌ها بیشتر است. همچنین اگر باورپذیری وعده‌های دولت پایین باشد، احتمال شکل‌گیری رفتارهای همکارانه کمتر است و موفقیت‌های به دست آمده در حوزه سرمایه‌گذاری خارجی را کمتر می‌کند. در واقع، وقتی اعتبار سیاست‌های دولت پایین باشد احتمال دفع سرمایه‌گذاری خارجی بیشتر است. این موضوع در تأیید یافته‌های تاجتن^۴ (۲۰۲۳) است.

یافته‌های پژوهش حاضر پیشنهادهاى سیاستی مهمی را به دنبال دارد. دولت بهتر است به این موضوع توجه داشته باشد که نحوه تعامل بازیکنان دخیل در مسئله سرمایه‌گذاری خارجی بر برایندهای سیاستی تأثیرگذار است و لذا باید به خواسته‌ها و منافع بازیکنان دخیل در مسئله توجه اساسی داشته باشد و با شناسایی و درک چگونگی انگیزه‌مند شدن بازیکنان و لحاظ کردن چنین مسائلی در دستور کارهای سیاستی، رویکردی بهینه اتخاذ و از رویکرد بالا - پایین که به دنبال آن خواسته‌ها و منافع بازیگران عرصه کنش نادیده گرفته می‌شود اجتناب کند. برای مثال، دولت می‌تواند به منظور تأمین نیروی کار لازم در پروژه‌های سرمایه‌گذاری از مردم محلی استفاده کند. با این اقدام، مردم خود را در منافع ناشی از انجام سرمایه‌گذاری شریک می‌دانند و لذا انگیزه آن‌ها برای همکاری تقویت می‌شود. همچنین پیشنهاد می‌شود دولت جنبه باورپذیری سیاست‌ها را تقویت کند و به وعده‌هایی که می‌دهد در آینده پایبند باشد. این موضوع با اعتمادآفرینی، اعتبار سیاست‌های دولت را بالا می‌برد و می‌تواند به موفقیت برنامه‌ها و سیاست‌های دولت کمک کند.

1. Mondolo
2. Andrews
3. Voets
4. Touchton

تضاد منافع

نویسنده اعلام می‌دارد هیچ تضاد منافی در این پژوهش وجود ندارد.

سپاس‌گزاری

نویسنده از داوران محترم که با نظرات ارزشمندشان باعث ارتقای کیفیت مقاله شدند، کمال تشکر و قدردانی را دارد.

منابع

- آنکتاد (کنفرانس توسعه و تجارت سازمان ملل متحد). (۲۰۲۲). www.unctad.org
- باقری پرمهر، شعله؛ زاهدی آزاد، نگار. (۱۳۹۹). «نقش کیفیت قوانین و مقررات در اثرگذاری سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی بر رشد اقتصادی». *پژوهش‌های برنامه و توسعه*، ۳(۱)، ۱۶۷-۲۱۰. Doi: 10.22034/pbr.2020.109249
- تقوی، مهدی؛ سالاری، یوسف. (۱۳۹۵). «پیچیدگی صادرات غیرنفتی و سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی (مطالعه موردی کشورهای در حال توسعه با تأکید بر ایران)». *اقتصاد مالی*، ۳۶، ۱-۱۶. Doi: 20.1001.1.25383833.1395.10.36.1.1
- امینی، حامد؛ راستی برزکی، مرتضی. (۱۳۹۸). «رویکرد نظریه بازی در ارزیابی سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در بخش تولید با توجه به شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی». *دانش سرمایه‌گذاری*، ۸(۳۱)، ۷۱-۹۳. <https://library.iut.ac.ir/dL/search/default.aspx?Term=13359&Field=0&DTC=107>
- سیدنورانی، سید محمدرضا؛ سطوتی پیرایش، هادی. (۱۳۹۹). «نقش سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در رشد اقتصادی با تکیه بر تئوری وابستگی و حکمرانی در کشورهای در حال توسعه». *جامعه‌شناسی سیاسی ایران*، ۲(۲)، ۱۸۷-۲۱۴. <https://doi.org/10.30510/psi.2020.117702>
- عبداللهی آرانی، مصعب؛ منصف، عبدالعلی. (۱۴۰۰). «بررسی تأثیرات همزمان رشد اقتصادی، سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و سیاست‌های دولت در اقتصاد ایران». *مطالعات و سیاست‌های اقتصادی*، ۸(۱)، ۳۰۴-۲۷۵. <https://doi.org/10.22096/esp.2021.125753.1341>

فاضلیان، رضا؛ عارف‌نژاد، محسن؛ روستا، زهره. (۱۴۰۱). «شناسایی و رتبه‌بندی موانع سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در ایران: کاربرد روش دلفی فازی»، *نظریه‌های کاربردی اقتصاد*، ۹(۳)، ۱۴۷-۱۷۰.

<https://doi.org/10.22099/ijes.2021.40819.1755>

کميجانی، اکبر؛ سلاطین، پروانه. (۱۳۸۹). «تأثیر حکمرانی خوب بر رشد اقتصادی در گروه کشورهای منتخب OPEC و OECD». *مدل‌سازی اقتصادی*، ۲(۲)، ۱-۲۴. <https://sid.ir/paper/176358/en>

منصور لکوریج، کیانوش؛ بختیاری، صادق؛ قبادی، سارا. (۱۴۰۳). «نقش حکمرانی خوب و سرمایه‌انسانی در جذب سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی و رشد اقتصادی در منتخبی از کشورهای در حال توسعه». *دانش سرمایه‌گذاری*، ۱۳(۵۰)، ۲۸۶-۲۶۳. <https://sanad.iau.ir/Journal/jik/Article/843687>

مهرآرا، محسن؛ اسدیان، زینب. (۱۳۸۸). «تأثیر حکمرانی خوب بر سرمایه‌گذاری مستقیم خارجی در کشورهای با درآمد متوسط». *مطالعات اقتصاد بین‌الملل*، ۲۰(۳۵)، ۱-۲۰. Doi: [10.22108/ies.2023.15514](https://doi.org/10.22108/ies.2023.15514)

Abdel-Latif, A. & Schmitz, H. (2010). *The politics of Investment and growth in Egypt: Towards a new approach*. Universitäts-und Landesbibliothek Sachsen-Anhalt: <https://doi.org/10.1111/j.1467-7679.2011.00541.x>

Abdulahi Arani, M. & Monsef, A. (2021). "Investigating the simultaneous effects of economic growth, foreign direct investment and government policies in Iran's economy". *bi-quarterly journal of economic studies and policies*, 8(1), 275-304. [In Persian]. <https://doi.org/10.22096/esp.2021.125753.1341>

Acemoglu, D. & Robinson, J. A. (2006). *Economic Origins of Dictatorship and Democracy*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9780511510809>

Acemoglu, D. (2003). "Why not a political Coase theorem? Social conflict, commitment, and politics". *Journal of comparative economics*, 31(4), 620-652. <https://doi.org/10.1016/j.jce.2003.09.003>

Amini, H. & Rasti-Barezaki, M. (2018). "The approach of game theory in the evaluation of foreign direct investment in the production sector according to economic and social indicators". *Scientific Research Quarterly of Investment Science*, 8(31), 1-25. [In Persian]. <https://library.iut.ac.ir/dL/search/default.aspx?Term=13359&Field=0&DTC=107>

Andrews, M.; Pritchett, L. & Woolcock, M. (2017). *Building State Capability: Evidence, analysis, action*. Oxford University Press. Doi: [10.1093/acprof:oso/9780198747482.001.0001](https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780198747482.001.0001)

- Ashurov, S.; Othman, A. H. A.; Rosman, R. B. & Haron, R. B. (2020). "The determinants of foreign direct investment in Central Asian region: A case study of Tajikistan, Kazakhstan, Kyrgyzstan, Turkmenistan and Uzbekistan (A quantitative analysis using GMM)". *Russian Journal of Economics*, 6, 162. Doi: [10.32609/j.ruje.6.48556](https://doi.org/10.32609/j.ruje.6.48556)
- Asiedu, E. (2013). "Foreign direct investment, natural resources and institutions". *International Growth Centre*, 47. Doi: [10.4236/me.2021.121008](https://doi.org/10.4236/me.2021.121008)
- Asongu, S.; Akpan, U. S. & Isihak, S. R. (2018). "Determinants of foreign direct investment in fast-growing economies: evidence from the BRICS and MINT countries". *Financial Innovation*, 4(1), 1-17. Doi: [10.2139/ssrn.2493410](https://doi.org/10.2139/ssrn.2493410)
- Bagheri Pormehr, Sh. & Zahedi Azad, N. (2019). "The role of the quality of laws and regulations in the effect of foreign direct investment on economic growth". *Program and Development Research*, 3(1), 167-210. [In Persian]. Doi: [10.22034/pbr.2020.109249](https://doi.org/10.22034/pbr.2020.109249)
- Bhujabal, P.; Sethi, N. & Padhan, P. C. (2024). "Effect of institutional quality on FDI inflows in South Asian and Southeast Asian countries". *Heliyon*. <https://doi.org/10.1016/j.heliyon.2024.e27060>
- Biro, F. P.; Erdey, L.; Gall, J. & Markus, A. (2019). "The effect of governance on foreign direct investment in Latin America-issues of model selection". *Global Economy Journal*, 19(01), 1950006. Doi: [10.1142/S2194565919500064](https://doi.org/10.1142/S2194565919500064)
- Blomström, M.; Kokko, A. & Mucchielli, J. L. (2003). "The Economics of Foreign Direct Investment incentives. In Foreign Direct Investment in the Real and Financial Sector of Industrial Countries". Springer, Berlin, Heidelberg, 37-60. https://doi.org/10.1007/978-3-540-24736-4_3
- Brynard, P. A. (2009). *Mapping the factors that influence policy implementation*. <http://hdl.handle.net/2263/12231>
- Cahyono, K. D. (2013). *Determinants of foreign direct investment (FDI) and its impact on gross domestic product (GDP) in Indonesia*. Bogor: Bogor Agricultural University. <http://repository.ipb.ac.id/handle/123456789/66993>
- Chen, T.; Fleury, A.; Fleury, M. T. & Chen, X. (2020). "Government, MNEs and industry development: A perspective of Game Theory". *International Journal of Business and Economics*, 19(1), 1-26. https://ijbe.fcu.edu.tw/assets/ijbe/past_issue/No.19-1/abstract/01.html
- Dixit, A. & Londregan, J. (1995). "Redistributive politics and economic efficiency". *American Political Science Review*, 89(4), 856-866. <https://doi.org/10.2307/2082513>

- Fan, J. P.; Moreck, R.; Xu, L. C. & Yeung, B. (2009). "Institutions and foreign direct investment: China versus the rest of the world". *World Development*, 37(4), 852-865. <https://doi.org/10.1016/j.worlddev.2008.07.016>
- Fazelian, M.; Nasrollahi, K. & Amiri, H. (2021). "Critique of government protection policies of foreign investors: Heckmans Two-step method". *Iranian Journal of Economic Studies*, 10(1), 57-79. [In Persian]. <https://doi.org/10.22099/ijes.2021.40819.1755>
- Fon, R. & Alon, I. (2022). "Governance, foreign aid and Chinese foreign direct investment". *Thunderbird International Business Review*, 64(2), 179-201. <https://doi.org/10.1002/tie.22257>
- Fudenberg, D. & Tirole, J. (1991). *Game Theory*. MIT press.
- Gao, C.; Wen, Y. & Yang, D. (2022). "Governance, financial development and China's outward foreign direct investment". *Plos one*, 17(6), e0270581. Doi: [10.1371/journal.pone.0270581](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0270581)
- Griebeler, M. D. C. & Wagner, E. M. (2017). "A signaling model of foreign direct investment attraction". *Economia*, 18(3), 344-358. <https://doi.org/10.1016/j.econ.2017.04.001>
- Imperial, M. T. (2021). "Implementation structures: the use of top-down and bottom-up approaches to policy implementation". In *Oxford Research Encyclopedia of Politics*. <https://doi.org/10.1093/acrefore/9780190228637.013.1750>
- Komijani, A. & Salatin, P (2009). "The impact of good governance on economic growth in selected OPEC and OECD countries", *Economic Modeling Quarterly*, 2(2), 1-24. [In Persian]. <https://sid.ir/paper/176358/en>
- Kumari, R. & Sharma, A. K. (2017). "Determinants of foreign direct investment in developing countries: a panel data study". *International Journal of Emerging Markets*, 12(4), 658-682. <https://doi.org/10.1108/IJoEM-10-2014-0169>
- Lobanova, J. Z.; Lobanov, M. & Zvezdanović, M. (2021). "Governance and civil and political rights as FDI determinants in transition countries". *Zbornik Radova Ekonomski Fakultet u Rijeka*, 39(1), 59-86. Doi: [10.18045/zbefri.2021.1.59](https://doi.org/10.18045/zbefri.2021.1.59)
- Mansour Lecourge, K.; Bakhtiari, S. & Qobadi, S. (2024). "The role of good governance and human capital in attracting foreign direct investment and economic growth in a selection of developing countries". *Investment Knowledge*, 13(50), 263-286. [In Persian]. <https://sanad.iau.ir/Journal/jik/Article/843687>

- Mehr-Ara, M & Asadian, Z. (2009). "The effect of good governance on foreign direct investment in middle-income countries". *International Economic Studies*, 20(35), 1-20. [In Persian]. Doi: [10.22108/ies.2023.15514](https://doi.org/10.22108/ies.2023.15514)
- Mondolo, J. (2019). "How do informal institutions influence inward FDI?" A systematic review, *Economia politica*, 36(1), 167-204. Doi: [10.1007/s40888-018-0119-1](https://doi.org/10.1007/s40888-018-0119-1)
- Niarachma, R.; Effendi, N. & Ervani, E. (2021). "The Effect of governance on FDI inflows in ASEAN". *Optimum: Jurnal Ekonomi dan Pembangunan*, 11(1), 44-58. Doi: <https://doi.org/10.12928/optimum.v11i1.3620>
- Ojong, C. M.; Arikpo, O. F. & Ogar, A. (2015). "Determinants of foreign direct investment inflow to Nigeria". *IOSR Journal of Humanities and Social Science*, 20(8), 34-43. Doi: [10.9790/0837-20863443](https://doi.org/10.9790/0837-20863443)
- Olson, M. (1965). *The logic of collective action: public goods and the theory of groups*. combridge, MA: Harvard University press. <https://doi.org/10.1093/oxfordhb/9780199646135.013.7>
- Olson, M. (1993). "Dictatorship, Democracy, and Development". *American Political Science Review*, 87(3), 567-576. Doi: <https://doi.org/10.2307/2938736>
- Osborne, M. J. & Rubinstein, A. (1994). *A course in game theory*. MIT press. <https://doi.org/10.1142/10634>
- Pressman, J. L. & Wildavsky, A. (1984). *Implementation: How Great Expectations in Washington are Dashed in Oakland; Or, Why it's Amazing that Federal Programs Work at all, This Being a Saga of the Economic Development Administration as Told by Two Sympathetic Observers Who Seek to Build Morals on a Foundation* (Vol. 708). Univ of California Press. Doi: [10.1080/00420988020080741](https://doi.org/10.1080/00420988020080741)
- Rainey, H. G. (1999). "Work Motivation". In *Handbook of Organizational Behavior*, R. T Golembiewski, New York: Marcel Dekker. <https://doi.org/10.4324/9781482290011>
- Rasti Barzeki, M. & Amini, H (2018). "The approach of Game Theory in the evaluation of foreign direct investment in the production sector according to economic and social indicators". *Investment Knowledge*, 8(31), 71-93. [In Persian]. <https://library.iut.ac.ir/dL/search/default.aspx?Term=13359&Field=0&DTC=107>
- Sabatier, P. & Mazmanian, D. (1980). "The implementation of public policy: a framework of analysis". *Policy Studies Journal*, 8(4), 538-560. Doi: [10.1111/j.1541-0072.1980.tb01266.x](https://doi.org/10.1111/j.1541-0072.1980.tb01266.x)
- Sargent, T. J. (2009). *Dynamic macroeconomic theory*. Harvard University Press. <http://www.gbv.de/dms/bowker/toc/9780674218772.pdf>

- Seyed Noorani, S. M. & Satvati Piraysh, H. (2019). "The role of foreign direct investment in economic growth based on the theory of dependence and governance in developing countries". *Iranian Political Sociology Quarterly*, 3(2), 187-214. [In Persian].
<https://doi.org/10.30510/psi.2020.117702>
- Taqvi, M. & Salari, Y. (2015). "The complexity of non-oil exports and foreign direct investment: a case study of developing countries with an emphasis on Iran". *Financial Economics Quarterly*, 10(36), 1-16 [In Persian].
- Touchton, M. (2023). "Government checks and balances, policy credibility, and foreign direct investment: A Cross-national investigation". *Economies*, 11(10), 249.
<https://doi.org/10.3390/economies11100249>
- Voets, J.; Van Dooren, W. & De Rynck, F. (2008). "A framework for assessing the performance of policy networks". *Public Management Review*, 10(6), 773-790.
<https://doi.org/10.1080/14719030802423129>
- Weingast, B. R. (2002). "Institutions and political commitment". *A New Political Economy of the American Civil War Era*. Unpublished book manuscript.
- Yerrabati, S. & Hawkes, D. D. (2016). "Institutions and investment in the South and East Asia and Pacific region: Evidence from meta-analysis". *Economics*, 10(11), 1-48. Doi:
[10.5018/Economics-Ejournal.Ja.2016-11](https://doi.org/10.5018/Economics-Ejournal.Ja.2016-11)
- www.unctad.org

پیوست

در مطالعه حاضر هدف بررسی رفتار و دیدگاه مردم درگیر در امر سرمایه‌گذاری بوده است. یعنی با قشر خاصی از مردم مصاحبه شده است (گروهی از مردم که در اطراف پروژه‌های سرمایه‌گذاری سکونت داشته‌اند). از این رو انتخاب نمونه به صورت هدفمند بوده است. آمار و اطلاعات سرمایه‌گذاران خارجی از سازمان سرمایه‌گذاری و کمک‌های اقتصادی و فنی ایران گرفته شده و سپس پرسش‌نامه‌ها در بین مردم درگیر در مسئله سرمایه‌گذاری توزیع شده است. بر اساس جدول مورگان و کرجسی، با توجه به اینکه حجم جامعه آماری بیش از صد هزار نفر بوده، لذا حداقل نمونه باید ۳۸۴ نفر باشد. در این مطالعه تعداد ۴۵۰ پرسش‌نامه توزیع شده که ۵۸ فقره به صورت ناقص برگشت خورده و در نهایت ۳۹۲ پرسش‌نامه تکمیل شده است.

جدول ۴. مشخصات جمعیت‌شناختی نمونه آماری

متغیر	فراوانی	درصد
جنسیت	مرد	۲۶۵
	زن	۱۲۷
سن	۲۰ - ۳۰	۷۵
	۳۱ - ۴۰	۹۳
	۴۱ - ۵۰	۱۱۴
	بالای ۵۰ سال	۱۱۰
تحصیلات	بی‌سواد	۶۵
	دیپلم	۶۵
	لیسانس	۱۳۲
	فوق لیسانس	۷۴
	دکتری	۵۶
طبقه اقتصادی	طبقه پایین	۱۱۶
	متوسط رو به پایین	۱۳۸
	متوسط رو به بالا	۷۵
	طبقه بالا	۶۳

(منبع: یافته‌های پژوهش).